

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Аналіз та оцінювання джерел фінансування активів підприємства
(на матеріалах ПрАТ «Оболонь»)»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи д4ЕФ
Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Фінанси,
банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Мінькевич К.В.

Керівник: к.е.н., доцент Фурманчук О.С.

Рецензент: директор ПП «КС БУД»

Квасневська Л.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Мінькевич К.В.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі

Мінькевич К.В.

Полтава, 2024 року

АНОТАЦІЯ

Мінькевич К.В. Аналіз та оцінювання джерел фінансування активів підприємства (на матеріалах ПрАТ «Оболонь»). Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 87 сторінок, 20 таблиць, 16 рисунків, список літератури з 60 джерел та 4 додатки.

Ключові слова: джерела фінансування активів, власний капітал, залучений капітал, фінансові ресурси, оптимізація, структура.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів аналізу та оцінювання джерел фінансування активів підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси формування джерел фінансування активів підприємства

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади аналізу й оцінювання джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь».

У випускній роботі бакалавра розглянуто комплекс теоретичних питань, пов'язаних із дослідженням економічної сутності та класифікації джерел фінансування активів, їх переваг та недоліків, методичних підходів до оцінювання та аналізу джерел фінансування активів підприємства; прикладних аспектів обґрунтування фінансово-економічної характеристики ПрАТ «Оболонь», проведення аналізу та оцінювання джерел фінансування активів та застосування ряду методичних підходів при визначенні напрямів їх оптимізації.

ANNOTATION

Minkevych K.V. Analysis and evaluation of funding sources for enterprise assets (based on the materials of PRJSC "OBOLON"). Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the educational-professional program "Finance, Banking and Insurance", National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2024.

The work contains 87 pages, 20 tables, 16 figures, bibliography from 60 sources and 4 appendices.

Keywords: sources of asset financing, equity capital, borrowed capital, financial resources, optimization, structure.

The purpose of the thesis is to study the theoretical foundations and practical aspects of the analysis and evaluation of sources of financing of enterprise assets.

The object of research is the processes of formation of sources of financing of enterprise assets

The subject of the study is the theoretical and practical principles of analysis and evaluation of sources of financing of PRJSC "OBOLON" assets.

The bachelor's thesis addresses a set of theoretical issues related to the study of the economic nature and classification of sources of asset financing, their advantages and disadvantages, methodological approaches to the evaluation and analysis of sources of financing of enterprise assets; applied aspects of substantiating the financial and economic characteristics of PRJSC "OBOLON", analyzing and evaluating sources of asset financing and applying a number of methodological approaches to determine the directions of their optimization.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність та класифікація джерел фінансування активів підприємства.....	6
1.2. Порівняльна характеристика джерел фінансування активів.....	14
1.3. Методичні підходи до аналізу джерел фінансування активів підприємства.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ ПРАТ «ОБОЛОНЬ».....	26
2.1. Фінансово-економічна характеристика ПрАТ «Оболонь».....	26
2.2. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності товариства.....	40
2.3. Оцінювання джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь»	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ ПРАТ «ОБОЛОНЬ».....	60
3.1. Методи оптимізації джерел фінансування активів підприємства...	60
3.2. Обґрунтування оптимальної структури джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь».....	66
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	87

				ВР д4ЕФ 9101405			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	<i>Аналіз та оцінювання джерел фінансування активів підприємства (на матеріалах ПрАТ «Оболонь»)</i>	Літ.	Арк.	Аркушів
<i>Розроб.</i>	<i>Мінькевич К.В.</i>				3	87	
<i>Перевір.</i>	<i>Фурманчук О.С.</i>						
<i>Н. Контр.</i>	<i>Фурманчук О.С.</i>						
<i>Затверд.</i>	<i>Кулик В.А.</i>						
					<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		

ВСТУП

В умовах посилення глобалізації та зростання конкуренції, ефективне фінансування господарської діяльності стає ключовим фактором для успішності підприємства. Формування і використання фінансових ресурсів має на меті підвищення ефективності усіх аспектів діяльності та забезпечення подальшого розвитку. Основні аспекти, які варто враховувати в аналізі джерел фінансування активів підприємства, включають: впровадження нових технологій, оптимізація використання основних фондів, прискорення обороту оборотних коштів, а і діагностика фінансового забезпечення, диверсифікація джерел фінансування.

Аналіз і вибір оптимальних джерел фінансування активів є ключовим елементом стратегії управління фінансами підприємства, який сприяє досягненню довгострокових цілей і збереженню конкурентних переваг у глобальному ринковому середовищі. Актуальність зазначеного питання обумовила вибір теми випускної роботи бакалавра.

Білик М. Д., Бланк І. О., Загородній А. Г., Поддєрьогін А. М. та інші вчені зробили значний внесок у розвиток теорії та практики управління джерелами фінансування активів підприємств. Вони досліджували різні аспекти формування та використання фінансових ресурсів, спрямовані на підвищення ефективності усіх напрямків діяльності підприємств. Їхні роботи включають аналіз оптимальних структур капіталу, вивчення методів залучення капіталу, оцінку ризиків та визначення фінансової стійкості підприємств. Однак, незважаючи на значні наукові розробки, проблема підвищення ефективності та оптимальності джерел фінансування діяльності підприємств залишається актуальною.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів аналізу та оцінювання джерел фінансування активів підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі окреслено наступні завдання:

- з'ясувати економічну сутність та класифікацію джерел фінансування активів підприємства;
- розглянути порівняльну характеристику джерел фінансування активів;
- окреслити методичні підходи до аналізу джерел фінансування активів підприємства;
- представити фінансово-економічну характеристику ПрАТ «Оболонь»;
- проаналізувати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність товариства;
- провести оцінювання джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь»;
- обґрунтувати наявні методи оптимізації джерел фінансування активів підприємства;
- здійснити обґрунтування оптимальної структури джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь».

Об'єктом дослідження є процеси формування джерел фінансування активів підприємства

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади аналізу й оцінювання джерела фінансування активів ПрАТ «Оболонь».

Інформаційною базою дослідження виступали нормативні-правові акти з організації діяльності підприємств в Україні; наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців з питань проведення аналізу та оцінювання джерел фінансування активів підприємств; фінансова звітність ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та класифікація джерел фінансування активів підприємства

Формування та використання активів у сфері підприємництва здійснюється з метою підвищення ефективності всіх сфер діяльності суб'єктів підприємництва та забезпечення їх подальшого розвитку. Це можливо шляхом спрямування активів підприємства на впровадження нових технологій, поліпшення використання основних фондів, прискорення оборотності оборотних коштів тощо. Нестача активів може практично повністю паралізувати всю діяльність суб'єкта господарювання. Це зумовлює необхідність постійного пошуку оптимальних джерел фінансування активів та актуалізує питання їх дослідження.

На основі аналізу наукової літератури визначено три головних напрями фінансування активів підприємства.

По-перше, активи підприємства можуть фінансуватися виключно за рахунок власного капіталу суб'єкта господарювання. Проте в такому питома вага власного капіталу має становити не менше 75–80%. По-друге, джерелом фінансування активів можуть виступати залучені та позикові ресурсів – їх питома вага не повинна перевищувати 55–60% загальної ресурсної бази. По-третє, суб'єкти господарювання можуть використовувати змішане фінансування – коли частка власного капіталу та залучених фінансових ресурсів у фінансуванні майже рівна.

Переважає більша кількість компаній на сьогоднішній день використовують таку схему фінансування, яка передбачає використання як власних, так і залучених фінансових ресурсів.

На рисунку 1.1 схематично зображено джерела фінансування активів підприємства.

Рис. 1.1. Джерела фінансування активів підприємства

З погляду внутрішніх джерел формування активів підприємства головне місце посідає прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства: він становить переважну частину його фінансових ресурсів, забезпечує поступове збільшення власного капіталу підприємства, зростання вартості бізнесу на фондовому ринку.

Власний капітал суб'єкта господарювання вказує на ту частину активів компанії, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних коштів компанії. Тривалий час у вітчизняній теорії та практиці питанню фінансування діяльності господарських структур за рахунок власного капіталу приділялося

дуже мало уваги, оскільки за адміністративного управління економікою державні підприємства централізовано комплектувалися статутним капіталом, який не міг бути змінений після видачі (або відкликання) соціальних прав. Відповідно передова роль у фінансуванні формування активів підприємств відводилася бюджетним дотаціям, субсидіям, субвенціям, тобто анти-ринковим джерелам фінансування діяльності суб'єктів господарювання [23].

Сьогодні дуже актуальним є питання переорієнтації українських підприємств на ринкові форми фінансування, що включає, наприклад, мобілізацію ресурсів на основі залучення інвестицій в обмін на соціальні права, що надаються юридичною особою. Перспективним для фінансистів є й те, що для отримання коштів на основі збільшення статутного капіталу не вимагається ні застави майнових прав, ні гарантій третіх осіб. При цьому кошти, вкладені в акціонерний капітал, залишаються в розпорядженні компанії протягом тривалого періоду часу.

Власний капітал компанії являє собою результат першого розділу пасивів балансу, тобто перевищення балансової вартості активів компанії над її зобов'язаннями. Схематична інтерпретація балансової структури власного капіталу підприємства представлена на рисунку 1.2.

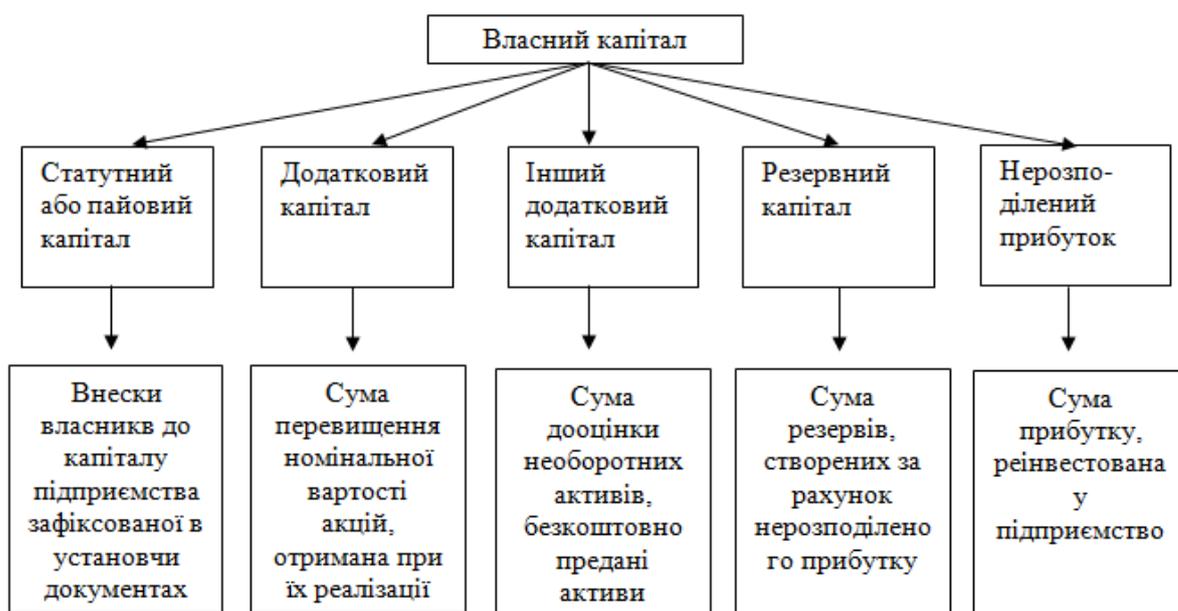

Рис. 1.2. Балансова структура власного капіталу

Найбільш значущими складовими власного капіталу підприємства є статутний, резервний капітал і додатковий капітал, а також нерозподілений прибуток. Інформація про структуру та розмір статутного і резервного капіталу міститься в статуті підприємства. Показник власного капіталу є основою визначення кредитоспроможності підприємства, його фінансової незалежності, стійкості та здатності до розвитку в нестабільних умовах бізнес-середовища.

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний (номінальний) капітал – сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно з установчими документами. Відповідна стаття балансу показує загальну вартість активів, зафіксованих в установчих документах, які являють собою вклад власників (учасників) у капітал підприємства [59]. Це розмір капіталу, у межах якого засновники бізнесу (конкретно АТ, ТОВ) беруть на себе фінансову відповідальність перед кредиторами. У відповідності до зазначеного зменшення розміру статутного капіталу, визначеного статутом суб'єкта господарювання, за наявності заперечень у кредиторів не допускається [15].

Враховуючи важливість статутного капіталу, доцільно розглянути його функції, а також цілі, які ставить керівництво підприємства у випадку його зменшення чи збільшення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Функції та цілі збільшення (зменшення) статутного капіталу [37]

Функції статутного капіталу	Цілі збільшення	Цілі зменшення
1	2	3
заснування та введення підприємства в дію	реалізація інвестиційного проекту	згорання діяльності
відповідальність і гарантії (забезпечення кредитоспроможності)	виконання вимог щодо мінімального розміру статутного капіталу	підвищення ринкового курсу корпоративних прав
захисна функція	проведення санації	санація балансу (одержання санаційного прибутку)

Продовження табл. 1.1

1	2	3
управління та контролю	поглинання чи придбання контрольного пакета інших підприємств	концентрація капіталу в руках активних власників
фінансування та забезпечення ліквідності	поліпшення ліквідності та платоспроможності	приведення у відповідність обсягів власного капіталу та майна
рекламна (репрезентативна) функція	модернізація чи розширення виробництва	вирішення конфліктів між власниками
база для нарахування дивідендів	оптимізація дивідендної політики	проведення певної дивідендної політики

У деяких компаніях статутний капітал замінюється капіталом засновників. Це для кредитних кооперативів, сільськогосподарських колгоспів, кооперативів, житлово-будівельних кооперативів, де статутний капітал формується за рахунок соціальних відрахувань учасників.

Статутний капітал – сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно внесених у товариство згідно з установчими документами для здійснення його господарської та фінансової діяльності [60].

Для поліпшення і забезпечення розвитку фінансово-господарської діяльності товариства акціонери можуть вносити додаткові внески акціями на добровільній основі. Під час щорічного розподілу прибутку товариства за рішенням загальних зборів на пайові внески накопичуються дивіденди, які можна використати для поповнення паю. Значну частину власного капіталу компанії становлять резерви, які можуть формуватися у вигляді додаткового капіталу (капітальних резервів) і резервного капіталу (резервів, що створюються за рахунок чистого прибутку).

Ще одним важливим компонентом власного капіталу є нерозподілений прибуток (непокриті збитки). Ця стаття балансу відображає суму прибутку, який буде реінвестовано в компанію в майбутньому, або суму непокритих збитків. Величина виявленого збитку від'ємна і подана в дужках, тобто ця стаття балансу відображає прибуток (збиток) підприємства, що залишився, після сплати податків і зборів, виплати дивідендів і відрахувань у резерви.

Невід'ємною складовою власного капіталу та власних джерел фінансування активів підприємства є резервний капітал, який можна розглядати з двох боків:

- у широкому сенсі резервний капітал містить у собі всі ресурси, необхідні для покриття можливих майбутніх збитків компанії;
- у вузькому сенсі під резервним капіталом розуміють ресурси підприємства, які формуються за рахунок чистого прибутку і відображаються у статті балансу «Резервний капітал».

Резервний капітал класифікується за різними ознаками. Доцільно зупинитися на розподілі фінансових резервів на дві основні групи – обов'язкові та необов'язкові. Формування та наповнення обов'язкових резервів регламентується чинною нормативно-правовою базою і включає безпосередньо резервний капітал та резерв сумнівних боргів. Необов'язкові фінансові резерви утворюються на вимогу та з ініціативи виключно керівників суб'єкта господарювання та його акціонерів. До необов'язкових фінансових резервів можна віднести резерв виконання гарантійних зобов'язань, резерв на дивіденди тощо.

Компанія може використовувати всі види фінансових резервів для покриття збитків, а також у деяких випадках статутний капітал. Зрозуміло, що насамперед для покриття збитків має використовуватися нерозподілений прибуток (якщо він є). За відсутності або відсутності нерозподіленого прибутку для покриття збитків доцільно використовувати приховані резерви та резервний капітал, що утворюються за рахунок постійних відрахувань із прибутку підприємства. У разі нестачі цих джерел необхідно використовувати капітальні резерви (додатковий капітал) для покриття непокритих збитків. І нарешті, як останнє джерело для покриття збитків підприємства може використовуватися отримання санаційного прибутку за рахунок зменшення статутного капіталу.

Згідно з вітчизняним законодавством, усі підприємства, що діють у формі акціонерного товариства, товариства з додатковою або обмеженою

відповідальністю, зобов'язані створювати резервний (страховий) капітал. Розмір цього капіталу встановлюється у статуті підприємства і має бути не меншим за 25% статутного капіталу товариства. Щорічний внесок до резервного капіталу також визначається установчими документами і повинен становити не менше 5% від суми чистого прибутку.

Доцільно відмітити з урахуванням євроінтеграційного курсу України, що обов'язкові розміри резервного капіталу в країнах ЄС можуть відрізнятися залежно від конкретної країни та типу підприємства. Так, у Франції резервний капітал акціонерних товариств (SA) повинен становити не менше 10% від статутного капіталу. Щорічно до резерву має відраховуватися не менше 5% чистого прибутку до досягнення цього рівня. Щодо товариств з обмеженою відповідальністю (SARL), то законодавством не встановлено обов'язкового резервного капіталу, але компанії можуть створювати резерви за власним рішенням. Точно така ж нормативно-правова база щодо формування резервного капіталу діє в Іспанії.

В Італії акціонерні товариства (SpA) мають формувати резервний капітал у розмірі не менше 5% від чистого прибутку до досягнення 20% статутного капіталу. Обов'язкових вимог щодо резервного капіталу товариств з обмеженою відповідальністю (SRL) немає, але компанії можуть створювати резерви за власним рішенням.

Таким чином, хоча вимоги до резервного капіталу в країнах ЄС можуть відрізнятися, загальною практикою є створення резервів для забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Основна частина фінансових резервів формується за рахунок чистого прибутку, відповідно до засновницьких документів та нормативних актів. Фінансові резерви підприємства можуть бути використані для таких цілей: покриття збитків; погашення боргів у процесі ліквідації; виплата дивідендів; інші потреби. Допоки компанія не накопичить мінімально необхідний у відповідності до чинного законодавства обсяг резервів, вони можуть витратитися виключно на покриття збитків.

Складовою власного капіталу виступає додатковий, який належить до капітальних резервів, іншими словами резервів, які формуються за рахунок капіталу власників. Тобто джерелом додаткового капіталу є не фінансова, операційна чи інвестиційна діяльність суб'єкта господарювання.

Стандарти бухгалтерського обліку передбачають таке визначення додаткового капіталу – це сума збільшення активів компанії внаслідок переоцінки (індексації), отриманих безоплатно довгострокових активів та за рахунок фондового резерву. Нормативне законодавство України не накладає жодних обмежень на розмір резервного капіталу компанії.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити два різновиди додаткового капіталу: додатковий вкладений та інший додатковий капітал. Додатковий вкладений капітал характеризує розмір премії, тобто різницю між номінальною та реальною вартістю акцій, що продаються акціонерним товариством. Під іншим додатковим капіталом розуміється інший капітал, внесений акціонерами або акціонерами, що перевищує розмір статутного капіталу, раніше внесений такими засновниками без прийняття офіційного рішення про збільшення розміру статутного капіталу. Природа цього доходу така сама, як і емісійний дохід. Крім того, до додаткового капіталу доцільно включити суму, що перевищує темпи випуску конвертованих облігацій порівняно з їхніми [31].

У принципі, компанії використовують додатковий інвестований капітал та інший додатковий капітал для таких основних цілей:

- для покриття накопичених збитків, якщо для цієї мети вже використано всі інші джерела;
- збільшити розмір статутного (або складеного) капіталу;
- для покриття балансу між фактичною вартістю вилученого капіталу та його номінальною вартістю.

Забороняється використовувати додатковий капітал товариства для збільшення статутного капіталу товариства або викупу власних корпоративних прав за наявності непокритих збитків у балансі та розподіл

додаткового капіталу в цих цілях є неприпустимим і для виплати дивідендів купюрами.

Амортизація також посідає значну частку в структурі внутрішніх джерел фінансування, особливо в проєктах зі значною часткою основних засобів і нематеріальних активів. Однак водночас амортизація не збільшує вартість власного капіталу компанії, а є засобом реінвестування. Інші внутрішні джерела не відіграють суттєвої ролі у формуванні власних фінансових ресурсів компанії.

Залучені кошти включають торговельну кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, а також усі види поточних зобов'язань компанії. До позикових фінансових ресурсів належать довгострокові та короткострокові банківські кредити, а також інші довгострокові фінансові зобов'язання, пов'язані із залученням позикових коштів (крім банківських кредитів), за якими нараховують відсотки тощо [3]. Бізнес, що використовує позиковий капітал (поряд із власним капіталом), має вищий фінансовий потенціал для свого розвитку і більше можливостей для збільшення рентабельності власного капіталу. Але він також може втратити фінансову стійкість, оскільки при збільшенні частки позикового капіталу коефіцієнт автономії дорівнює нулю [5]. Для індивідуального бізнесу одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може стати безоплатна фінансова допомога. До інших зовнішніх джерел належать матеріали та матеріали, отримані компанією безоплатно.

1.2. Порівняльна характеристика джерел фінансування активів

На практиці дуже часто застосовується змішане фінансування, оскільки у відповідності до положень сучасних економічних теорій діяльності суб'єкта господарювання керівництво зазвичай бажає залучити якомога більше фінансових ресурсів за прийнятною вартістю. Це дає змогу забезпечити подальший розвиток бізнесу максимальними темпами за збереження

оптимального рівня рентабельності для власників. Якщо компанія здатна залучити додатковий позиковий капітал за умови, що вона рентабельна і залишається прибутковою після залучення додаткових позикових коштів. У цьому випадку Щойно компанія стикається з цими проблемами, це означає, що вона фактично вичерпала свій резерв, наблизившись до максимального значення частки позикових коштів на цьому етапі свого розвитку.

Детальний аналіз власних та залучених джерел фінансування активів дозволив виділити як їх переваги, так і ряд недоліків (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Обґрунтована характеристика джерел фінансування активів підприємств

	Переваги	Недоліки
Власний капітал	простота залучення, рішення, пов'язані зі збільшенням частки власного капіталу, приймаються фінансовими менеджерами підприємства без необхідності отримання згоди інших суб'єктів господарювання	обмежений обсяг залучення, а відповідно і менше можливостей суттєвого розширення господарської діяльності підприємства за сприятливої кон'юнктури ринку
	високою віддачею за критерієм норми прибутку на вкладений капітал, оскільки не потрібна сплата позикового відсотка, зокрема, за користування кредитом	не використовується потенційна можливість приросту рентабельності власного капіталу шляхом залучення ресурсів позикового капіталу
	зменшенням ризику небезпеки фінансової нестійкості підприємства	
Залучені фінансові ресурси	збільшення фінансового потенціалу підприємства за необхідності суттєвого піднесення темпів зростання обсягів виробництва	складність залучення коштів, оскільки існує залежність від рішень кредиторів, які за будь-яких негативних обставин узагалі можуть відмовити підприємству у коштах
	можливість збільшення приросту рентабельності власного капіталу за рахунок забезпечення розширеного відтворення виробництва	необхідність надання відповідних гарантій, зокрема страхових компаній, інших суб'єктів господарювання, або застави
		зниження норми прибутку активів, оскільки прибуток підприємства зменшується на суму сплачених відсотків за кредит; зниження фінансової стійкості підприємства

У процесі визначення джерел фінансування активів підприємств ключову роль відіграє забезпечення їх збалансованості та оптимальної структури з урахуванням специфіки діяльності суб'єкта господарювання. Теоретичний виклад і практичне застосування методів оптимізації засобів вибору структури ресурсів різняться в різних учених і різняться залежно від обраного критерію оптимізації.

Методи оптимізації структури джерел фінансування активів, що ґрунтуються на їх порівняльній характеристиці структурно досліджені у працях Бланка І.О. Згідно з підходом ученого виділено три основні методи:

1) структура ресурсів за критерієм максимізації рівня фінансової віддачі, очікуваної на власний капітал. Цей метод заснований на багатовимірних розрахунках рівня фінансової рентабельності для різних ресурсних структур. Останнє виражається через такий показник, як ефект фінансового левереджа, який полягає в тому, що збільшення частки залученого капіталу призводить до збільшення рентабельності власного капіталу, проте позитивного ефекту не виникає, якщо різниця між валовим прибутком і середньою процентною ставкою за кредитом має позитивну величину;

2) метод оптимізації структури ресурсу за критерієм мінімізації витрат. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного та залученого капіталу за різних умов їх формування, веденні та здійсненні багатовимірних розрахунків середньозваженої вартості капіталу;

3) метод оптимізації структури ресурсів за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків, пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових активів підприємства.

Під час вибору оптимальної стратегії фінансування необхідно обрати набір чітко визначених обсягів коштів з конкретних джерел з їх деталізацією як за періодами надходження, так і за строками погашення, що забезпечить повне фінансування підприємства відповідно до певних потреб з мінімальними витратами та виконання необхідних умов і обмежень.

Водночас існують прогалини в оцінці вартості окремих джерел фінансування активів, які не дають змоги ухвалити оптимальне рішення навіть у разі використання інструментів оптимізації. Найбільш значущими є:

- як правило, враховується тільки пряма плата за користування позиковими коштами без урахування додаткових витрат, незважаючи на те, що їхня сума може бути досить значною;
- не враховується фактор часу, який при довгостроковому фінансуванні впливає як на вартість залучених коштів, так і на вартість платежів за їхнє використання та погашення боргу;
- критерій оптимізації не завжди виправданий;
- економіко-математичні моделі зазвичай не враховують вельми важливих обмежень, пов'язаних із забезпеченням фінансової стійкості та платоспроможності підприємств.

Ці недоліки також впливають на короткострокове фінансування. При виборі варіанта довгострокового фінансового хеджування необхідно враховувати ступінь його важливості та впливу на економічну доцільність варіанта фінансування.

Грунтовний огляд методичних підходів до оптимізації структури джерел фінансування активів підприємства дозволив встановити, що використання різних методик до структурування ресурсів може дати різні результати. Тому для більш правильної оцінки витрат на фінансування та усунення недоліків необхідно враховувати комплексну вартість фінансових ресурсів, тобто суму коштів, що сплачується за використання певного обсягу залучених фінансових ресурсів протягом періоду їх використання.

У наукових джерелах запропонований комплексний підхід до оптимізації джерел фінансування активів суб'єктів господарювання. Використання цього методичного підходу не тільки забезпечує врахування всіх розглянутих вище критеріїв під час оптимізації структури джерел фінансування, а й дає можливість оптимізувати структуру безпосередньо позикового капіталу. Однак як критерій мінімізації рівня фінансових ризиків

автор пропонує враховувати коефіцієнт автономії. Тому ця методика більше підходить компаніям на початковому етапі їхнього розвитку, під час відкриття нового бізнесу або зміни розміру наявної компанії, коли постає питання реінвестування прибутку. Відповідно за критерій доцільно прийняти моделі фінансування, тобто консервативний підход, за якого вибір стратегії формування джерел фінансування активів має здійснюватися виходячи з фінансового становища конкретної компанії. Це означає, що з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства фінансування його основних засобів, фіксованої частини та половини змінної частини оборотних коштів здійснюватиметься за рахунок власного капіталу та довгострокового кредиту. Інша половина змінної частини оборотних активів фінансуватиметься за рахунок короткострокових кредитів, торгових кредитів і внутрішніх зобов'язань.

Таким чином, модель багатокритеріальної задачі оптимізації ресурсної структури підприємства дає змогу сформувати найефективнішу та найраціональнішу структуру джерел фінансування активів підприємства, яка гарантуватиме мінімізацію середньозваженого значення вартості капіталу, максимізацію рентабельності власного капіталу підприємства, мінімізацію фінансового ризику, максимізацію фінансової платоспроможності компанії.

1.3. Методичні підходи до аналізу джерел фінансування активів підприємства

Проблематика оптимального вибору джерел фінансування активів підприємства є надзвичайно актуальною. Якщо суб'єкт господарювання використовує виключно власний капітал для фінансування активів, то він має максимальний рівень фінансової стійкості, але водночас стримує темпи свого можливого розвитку через відмову від додаткових джерел фінансування. Відповідно оптимальне співвідношення власних і залучених джерел

фінансування активів безпосередньо залежать від бізнес-середовища, фінансової політики, галузевих особливостей тощо.

Від доцільності та ефективності фінансування активів залежить в цілому фінансовий стан підприємства. Забезпечити високі фінансові результати підприємства можна за умови постійного моніторингу та аналізу раціонального використання всіх видів ресурсів (рис. 1.3).

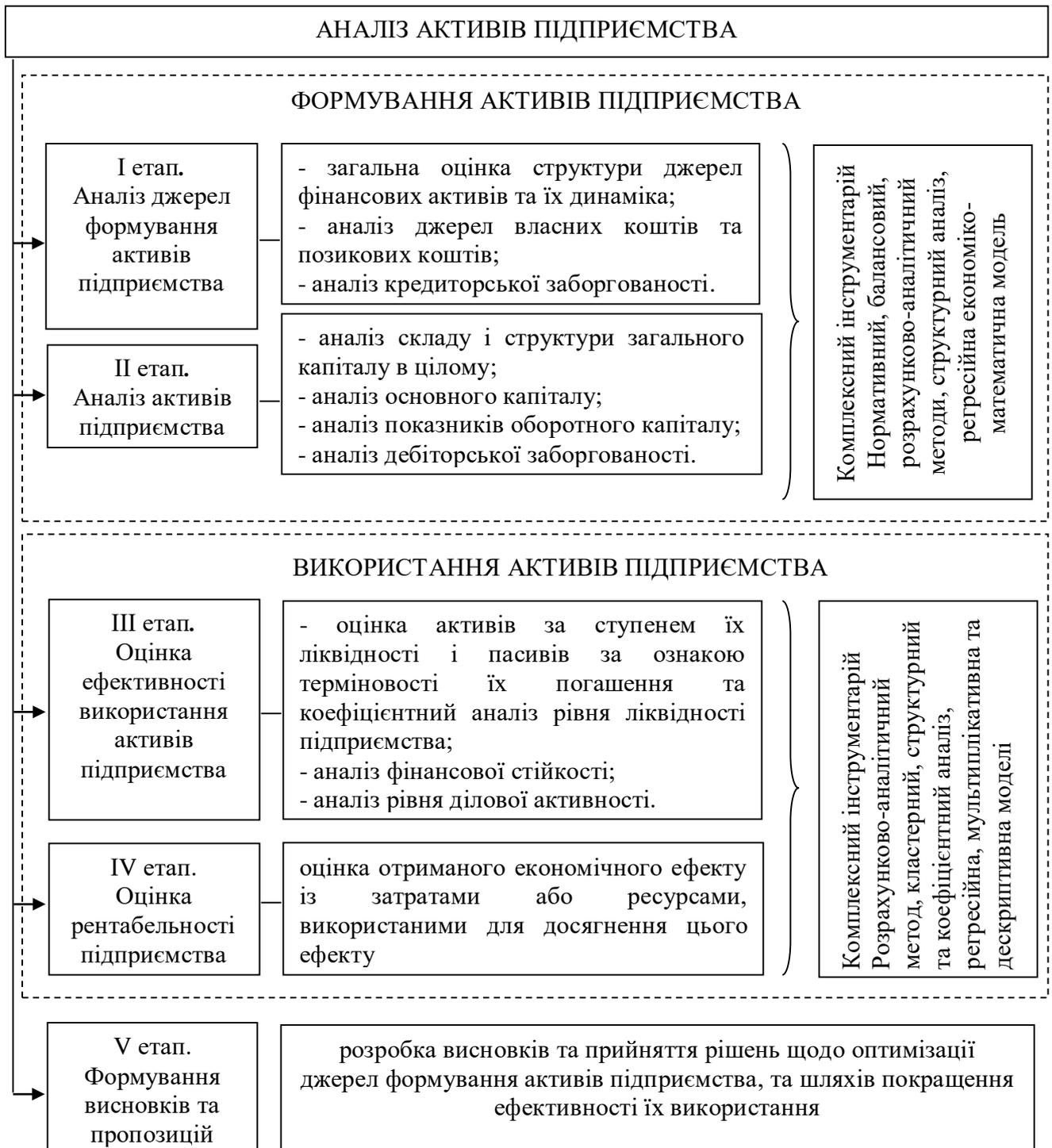

Рис.1.3. Порядок аналізу активів підприємства та їх джерел [55]

Зростаюча потреба підприємств у капіталі, розширення конкуренції за обмежені ресурси фінансового ринку, необхідність зниження їхньої вартості для підвищення ефективності господарюючих суб'єктів і зниження рівня ризиків оновили розширення сфери застосування аналітичне обґрунтування рішень в управлінні бізнес-капіталом.

Ефективне функціонування будь-якого підприємства неможливе без високого рівня управління та формування оптимальної моделі джерел фінансування активів. Вони мають створити передумови для стабільного виробничого процесу та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку. У системі управління діяльністю будь-якого підприємства невід'ємною ланкою є управління капіталом і забезпечення підприємства необхідною кількістю ресурсів. Позитивний фінансовий результат підприємства залежить від правильного формування джерел фінансових активів та ефективності їх використання.

Метою проведення аналізу джерел фінансування активів підприємства є обґрунтування шляхів підвищення ефективності та економічності використання власного та позикового капіталу підприємства, систематизація завдань і побудова алгоритму управління джерелами фінансування з метою отримання ясного і точного результату аналізу, з метою усунення недоліків в управлінні та обліку капіталу підприємства.

Для досягнення цієї мети перед аналітиками стоять такі завдання:

- аналіз структури за джерелами формування ресурсів (співвідношення власного капіталу та зобов'язань);
- визначення розміру соціального капіталу, його структури та достатності;
- дослідження та оцінка обґрунтованості розподілу прибутку;
- аналіз зобов'язань підприємства з точки зору стабільності ресурсної бази та витратності;
- оцінювання активності підприємствау напрямку залучення фінансових ресурсів;

– прогнозування можливого рівня конкурентоспроможності та обґрунтування фінансового потенціалу підприємства.

Детальний порядок проведення аналізу ефективності використання джерел фінансування активів наведено на рисунку 1.4.

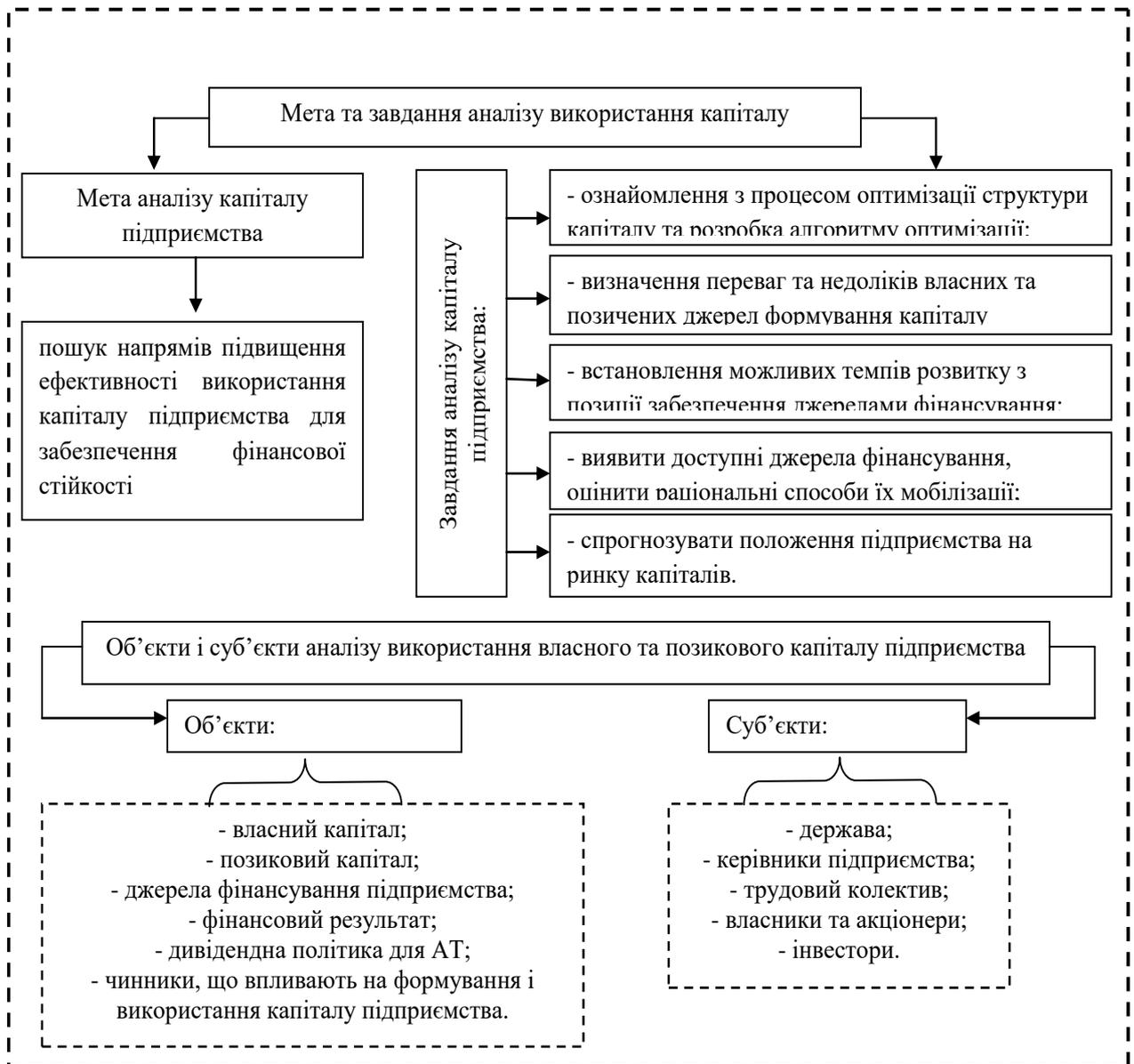

Рис. 1.4. Порядок проведення аналізу ефективності використання джерел фінансування активів підприємства

Розмір і структура джерел фінансування активів багато в чому залежать від масштабів виробництва. Між розміром джерел фінансування активів та

обсягом виробництва існує двоякий зв'язок, оскільки основним чинником, що впливає на зміну обсягу виробництва, є коливання кількості фінансових ресурсів і навпаки. Недостатня кількість джерел фінансування активів призводить до зменшення обсягів виробництва і унеможлиблює його розширення, знижує завантаження виробничих потужностей, матеріалів, робочої сили та інших ресурсів, тим самим призводячи до ще більшого рівня скорочення. Надмірна кількість джерел фінансування активів підприємства сприяє прагненню до збільшення обсягів виробництва, розширенню наявної номенклатури продукції та освоєнню нових видів, повному використанню наявних виробничих потужностей, повному забезпеченню підприємства необхідними запасами, що забезпечить збільшення обсягу джерел фінансування, але може також призвести до надмірних і неадекватних витрат на їхнє використання та скорочення обсягів виробництва.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що сьогодні не існує єдиного методичного підходу до проведення аналізу джерел фінансування активів.

Аналіз структури та динаміки джерел фінансування активів дає змогу виявити зміни в структурі капіталу, причини та наслідки цих змін, ступінь забезпеченості компанії власними фінансовими ресурсами та залежність від зовнішніх позичальників. Більшість учених зосереджують свої дослідження на детальному аналізі стану активів. Проте доцільно спочатку вдосконалити методику аналізу джерел формування фінансових ресурсів, оскільки від ефективності формування напряму залежить стан компанії. Розміщення та використання фінансових ресурсів компанії [60].

Дослідження джерел фінансування активів підприємства спрямоване на визначення змін в структурі капіталу, їх причин та наслідків, а також дає можливість визначити рівень забезпеченості суб'єкта господарювання власними фінансовими ресурсами та рівень залежності від зовнішніх позичальників.

Аналіз та складання агрегованого балансу дозволяє встановити на основі статей:

- загальний обсяг активів, їх динаміку та структуру;
- динаміку та структуру джерел формування активів підприємства;
- обґрунтувати напрями використання активів.

Під час проведення аналізу стану джерел фінансування активів підприємства застосовуються показники ефективності використання капіталу (так звані, фінансові коефіцієнти).

Основними показниками, які характеризують ефективність використання капіталу є наступні:

- коефіцієнтом оборотності капіталу (Коб):

$$K_{об} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Середньорічна вартість капіталу}} \quad (1.1)$$

- зворотний показник коефіцієнту оборотності капіталу називається капіталоемністю (Кє):

$$K_е = \frac{\text{Середньорічна вартість капіталу}}{\text{Чиста виручка від реалізації}} \quad (1.2)$$

- тривалістю одного обороту:

$$T_{об} = \frac{Д}{K_{об}} \quad (1.3)$$

де Д – кількість календарних днів в аналізованому періоді (рік – 360 днів, квартал – 90, місяць – 30 днів).

Доцільно під час проведення аналізу власних джерел фінансування активів підприємства звернути увагу на аналіз чинників зміни рентабельності власного капіталу; динаміку, склад і структура джерел формування капіталу.

Актуальними є також питання, що стосуються характеристики складових власного капіталу, його оборотності та ефекту фінансового важеля. Велике значення чинників зміни рентабельності власного капіталу зумовлено пропорційним зв'язком між рентабельністю як основним показником ефективності виробництва та оптимізованим використанням фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства.

Таким чином, проведення аналізу формування та використання джерел фінансових активів підприємства є базисом для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності функціонування господарюючого суб'єкта. Аналіз повинен носити системний характер, щоб забезпечити можливість швидкого і своєчасного реагування суб'єкта господарювання на зміну ринкових умов.

Отже, у процесі дослідження визначено економічну сутність джерел фінансування активів підприємства. Встановлено, що вони можуть бути власними та залученими. У залежності від фінансової політики суб'єкта господарювання фінансування активів може здійснюватися виключно власними ресурсами, або переважно залученими ресурсами, або використовуватися змішане фінансування. Вибір моделі фінансування активів, в першу чергу залежить від специфіки діяльності підприємства.

Детально розглянуто позитивні та негативні риси власних і позикових джерел фінансування активів. Аргументовано, що використання виключно власних ресурсів безперечно дозволяє забезпечувати високий рівень фінансової стійкості. Водночас, відсутність залучення додаткових джерел фінансування активів не завжди несе в собі тільки позитивні моменти. Відсутність залучених джерел фінансування активів несе в собі ризики стримування розвитку діяльності суб'єкта господарювання та може негативно вплинути на його конкурентоспроможність та позицію у бізнес-середовищі, а також адаптивність до мінливих ринкових умов та сучасних викликів.

Окреслено порядок вибору оптимальної стратегії побудови структури джерел фінансування активів, яка ґрунтується на наявних методичних підходах, запропонованих вітчизняними ученими.

Доведено, що формування оптимальної структури джерел фінансування активів підприємства неможливе без систематичного їх аналізу. Наведено порядок проведення аналізу ефективності використання джерел фінансування активів підприємства з покроковою інструкцією його здійснення.

Підкреслено, що в сучасних умовах актуальним виступає покращення ефективності аналізу фінансових ресурсів. З цією метою є необхідним розвиток технологій наукового аналізу, що ґрунтуються на методах виявлення, формування та опрацювання інформації про джерела формування активів підприємства, що дозволить отримати об'єктивну оцінку поточного фінансового становища, виявити можливі тенденції та обґрунтувати наявні резерви підвищення ефективності використання джерел фінансування активів підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ ПРАТ «ОБОЛОНЬ»

2.1. Фінансово-економічна характеристика ПрАТ «Оболонь»

Пивна галузь – одна з найдинамічніших ланок, що посідає важливе місце в обробній промисловості України. Водночас, порівняно з європейськими ринками, національний ринок пива ще недостатньо розвинений. Яскравим прикладом цієї галузі є єдиний із давніх заводів, що ефективно працює і сьогодні, – ПрАТ «Оболонь» – підприємство з виробництва пива, слабоалкогольних і безалкогольних напоїв, а також мінеральної води. Підприємство знаходиться за адресою: Україна, 04212, м. Київ, вул. Богатирська, 3. (Додаток А).

Структура корпорації «Оболонь» формувалася протягом багатьох років під впливом стратегії розвитку, спрямованої на диверсифікацію виробництва, перехід на сировину власного виробництва, інноваційний підхід, абсолютну екологічну безпеку та повну соціальну відповідальність. Корпорація «Оболонь» об'єднує 10 виробничих підприємств по всій Україні.

Організаційна структура управління ПрАТ «Оболонь» надана в додатку Б.

Фінансово-економічна характеристика підприємства включає сукупність показників, які відображають його майновий стан, фінансовий стан, економічну діяльність та ефективність управління ресурсами.

Дослідження доцільно розпочати з аналізу майнового стану, а саме структури та динаміки майна підприємства, що проводиться за допомогою складання агрегованого балансу підприємства.

Використовуючи порівняльний аналітичний баланс підприємства, можна всебічно проаналізувати та оцінити структуру капіталу складу джерел формування майна підприємства, розміщення коштів в активах підприємства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Агрегований баланс ПрАТ «Оболонь» 2021-2022 роки

АКТИВ	2020		2021		Відхилення (+,-) в		Темп зростання, %	2021		2022		Відхилення (+,-) в		Темп зростання, %
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сумі тис. грн.	питомій вазі, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума тис. грн.	Питома вага, %	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Необоротні активи (1095)	5004205	81,90	4693164	80,13	-311041	-1,77	93,78	4693164	80,13	4386805	74,49	-306359	-5,64	93,47
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...1020)	4894794	80,11	4635569	79,14	-259225	-0,96	94,70	4635569	79,14	4368249	74,18	-267320	-4,97	94,23
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	109397	1,79	57581	0,98	-51816	-0,81	52,63	57581	0,98	18542	0,31	-39039	-0,67	32,20
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1050+...+1090)	14	0	14	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0
2. Оборотні активи (1195)	1105944	18,10	1163932	19,87	57988	1,77	105,24	1163932	19,87	1502253	25,51	338321	5,64	129,07
2.1. Запаси (1100+1110)	719638	11,78	753270	12,86	33632	1,08	104,67	753270	12,86	1015849	17,25	262579	4,39	134,86
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+...1155)	338771	5,54	375507	6,41	36736	0,87	110,84	375507	6,41	463373	7,87	87866	1,46	123,40
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	16876	0,28	16228	0,28	-648	0,0	96,16	16228	0,28	17048	0,29	820	0,01	105,05
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	0	0,00	0	0,00	0	0,0	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	30659	0,50	18927	0,32	-11732	-0,18	62	18927	0,32	5983	0,10	-12944	-0,22	31,61
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього майна (1300)	6110149	100	5857096	100	-253053	—	95,86	5857096	100,00	5889058	100	31962	—	100,55

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ПАСИВ														
1. Власний капітал (1495)	2082548	34,08	2336100	39,88	253552	6	112,18	2336100	39,88	2673996	45,41	337896	5,52	114,46
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	1297478	21,2	867166	14,81	-430312	-6,43	66,83	867166	14,81	1020282	17,33	153116	2,52	17,657
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	2730123	44,68	2653830	45,31	-76293	0,63	97,21	2653830	45,31	2194780	37,27	-459050	-8,04	82,70
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	1419600	23,23	1395479	23,83	-24121	0,00	98,30	1395479	23,83	394848	6,70	-1000631	-17,12	28,29
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	1229257	20,12	1200250	20	-29007	0,4	97,64	1200250	20	1743183	29,60	542933	9,11	145,23
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	81266	1,33	58101	1,0	-23165	-0,3	71,49	58101	0,99	56749	0,96	-1352	-0,03	97,67
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього капіталу (1900)	6110149	100	5857096	100	-253053	—	95,86	5857096	100	5889058	100	31962	—	100,55

На основі наведеного вище агрегованого балансу можна зробити наступні висновки.

Валюта балансу підприємства протягом 2020-2022 рр. демонструвала нестабільний стан: 2020 рік: 6 110 149 тис. грн., 2021 рік: 5 857 096 тис. грн., 2022 рік: 5 889 058 тис. грн. (рис. 2.1).

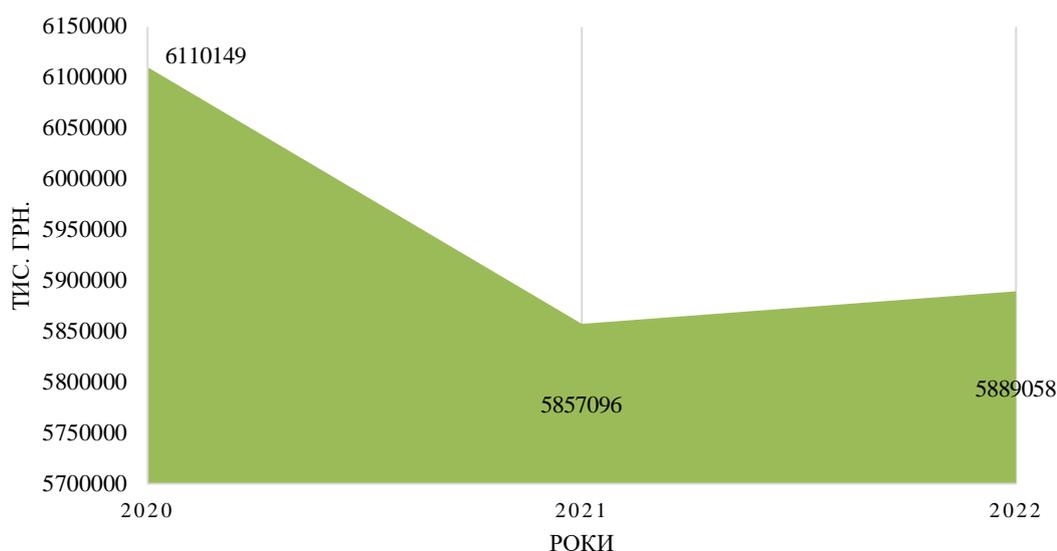

Рис. 2.1. Динаміка величину сукупного капіталу ПрАТ «Оболонь»

За підсумками досліджуваного періоду відмічається зростання валюти балансу, що оцінюється позитивно, оскільки у підприємства з'являються нові можливості для розширення своєї діяльності. Під час розгляду причин зростання валюти балансу необхідно враховувати вплив переоцінки основних засобів, інфляційних процесів, збільшення строків розрахунків із дебіторами, кредиторами тощо.

Розглядаючи актив балансу підприємства, доцільно відмітити, що у його структурі протягом трьох років переважають необоротні активи. Їх частка становила: у 2020 році – 81,90%, у 2021 році – 80,13%, у 2022 році – 74,49%.

Таким чином, підприємство має досить важку структуру активів, оскільки питома вага необоротних активів у загальній структурі складає 60-70%. (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Структура активів в розрізі їх складових на ПрАТ «Оболонь»

Причиною цього стало збільшення за аналізований період основних засобів і нематеріальних активів, що становлять необоротні активи підприємства. Збільшення основних фондів свідчить про розширення виробничого потенціалу.

Одією з найвагоміших частин в оборотних активах ПрАТ «Оболонь» є запаси, які демонструють стабільну тенденцію зростання протягом аналізованого періоду. У 2020 році їх обсяг складав 719 638 тис. грн., у 2021 році він зріс на 33 632 тис. грн., а в 2022 році збільшився до 1 015 849 тис. грн. Їх питома вага в загальній величині оборотних активів за цей період зросла з 11,78% до 17,25%. Слід відмітити, що збільшення частки запасів у структурі оборотних активів може вказувати на нераціональність обраної суб'єктом господарювання політики, зокрема можлива ситуація, коли сировина та готова продукція знаходиться тривалий час на складах, і тому підприємство несе додаткові витрати на їх зберігання.

Збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості у складі активів з 5,54% у 2020 році до 7,87% у 2022 році свідчить про зростання обсягу товарних кредитів, наданих підприємством своїм споживачам, а також про збільшення заборгованості постачальників перед підприємством. Крім того,

спостерігаються коливання готівкових коштів та їх еквівалентів, особливо різке зменшення у 2021 році на 648 тис. грн., що негативно впливає на абсолютну ліквідність підприємства.

У пасиві балансу спостерігається зростання власного капіталу, що є позитивною тенденцією для підприємства. У 2020 році власний капітал склав 2 082 548 тис. грн., у 2021 році він збільшився на 253 552 тис. грн., а у 2022 році досяг 2 673 996 тис. грн. Це свідчить про стабільне функціонування підприємства, оскільки придбання оборотних та необоротних активів здійснюється насамперед за рахунок власних коштів. Збільшення власного капіталу забезпечує фінансову стійкість і платоспроможність підприємства в умовах підприємницьких ризиків, дозволяє поглинати збитки і підтримувати життєдіяльність підприємства (рис. 2.3).

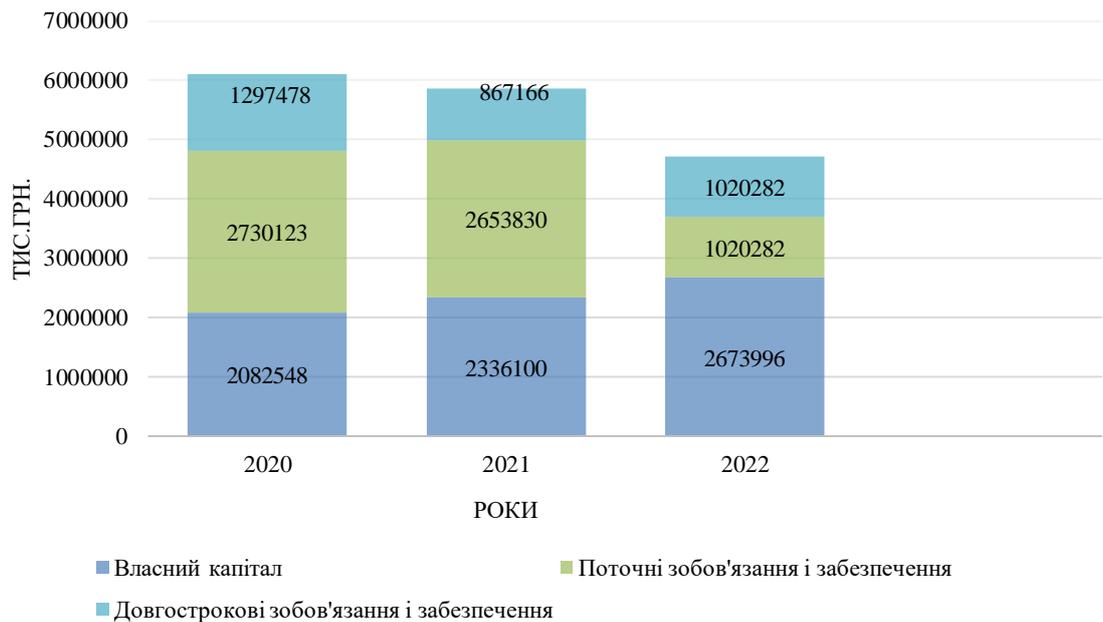

Рис. 2.3. Структурна динаміка пасивів ПрАТ «Оболонь»

Довгострокові зобов'язання та забезпечення у 2021 році порівняно з 2020 роком мали тенденцію до зменшення на 430 312 тис. грн., а у 2022 році зросли на 153 116 тис. грн., що негативно впливає на діяльність підприємства.

Це може свідчити про збільшення боргового навантаження та підвищення фінансових ризиків.

Окрім оцінювання майнового стану, фінансово-економічна характеристика підприємства передбачає оцінювання і результатів його діяльності.

Фінансовий результат господарювання підприємства, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії суб'єкта господарювання [53].

Динаміку проведення операцій формування і розподілу прибутку підприємства проаналізуємо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз формування та розподілу прибутку ПрАТ «Оболонь»

за 2020-2022 рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	Рядок Ф. № 2	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абс.відх. (2021-2020)	Абс.відх. (2022-2021)
1	2	3	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5078764	5466148	5549706	387384	83558
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	4292370	4277833	4070109	-14537	-207724
3.	Валовий прибуток	2090	786394	1188315	1479597	401921	291282
4.	Інші операційні доходи	2120	85301	62681	74094	-22620	11413
5.	Сумарні операційні доходи	(2000+ +2120)	5164065	5528829	5623800	364764	94971
6.	Адміністративні витрати	2130	303955	337100	361150	33145	24050
7.	Витрати на збут	2150	675489	661989	719636	-13500	57647
8.	Інші операційні витрати	2180	20451	32219	6593	11768	-25626
9.	Сумарні операційні витрати	(2050+ +2130+ +2150+ +2180)	5292265	5309141	5157488	16876	-151653

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
10.	Прибуток від операційної діяльності	2190	0	219688	466312	219688	246624
11.	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+ +2220+ +2240)	-19246	255536	354056	274782	98520
12.	Витрати від інвестиційної діяльності	(2250+ +2255+ +2270)	178356	330633	495456	152277	164823
13.	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	0	144591	324912	144591	180321
14.	Витрати з податку на прибуток	2300	-39618	113042	13702	152660	-99340
15.	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-365420	257633	338614	257633	80981
16.	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-2902	-4081	-718	-1179	3363
17.	Сукупний дохід	2465	-368322	253552	337896	621874	84344

На основі аналізу формування та розподілу прибутку можна зробити відповідні висновки.

Зі зростанням чистого доходу від реалізації товарів, робіт і послуг у 2020-2022 роках (з 5 078 764 тис. грн. до 5 549 706 тис. грн.) спостерігається зниження собівартості реалізованої продукції, яка в 2022 році становила 4 070 109 тис. грн. Це свідчить про збільшення обсягів реалізації та розширення виробничої діяльності підприємства.

В 2020 році сумарні операційні доходи склали 5,164,065 тис. грн. У 2021 році вони зросли на 364,764 тис. грн., досягаючи на кінець року 5,528,829 тис. грн. У 2022 році доходи збільшились ще на 94,974 тис. грн., досягнувши 5,623,800 тис. грн. Пропорційно до загальної суми операційних доходів у 2021 році операційні витрати зросли з 5,292,265 тис. грн. у 2020 році до 5,309,141 тис. грн. у 2021 році. У 2022 році сумарні операційні витрати зменшились на 151,653 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду прибуток від операційної діяльності показував тенденцію до збільшення: у 2020 році підприємство зазнало збитку,

у 2021 році прибуток склав 219,688 тис. грн., а в 2022 році він зрос до 466,312 тис. грн. У 2021 році підприємство сплатило податок на прибуток у розмірі 113,042 тис. грн., а у 2022 році ця сума зменшилась до 13,702 тис. грн. Це означає, що підприємство має додаткові кошти для розширення своєї діяльності та капіталізації.

Чистий прибуток підприємства від 2020 до 2022 років показав тенденцію до збільшення:

У 2020 році підприємство зазнало збитку на суму -365420 тис. грн.

У 2021 році чистий прибуток збільшився на 257,633 тис. грн.

У 2022 році чистий прибуток зрос на додаткові 80,981 тис. грн.

Це свідчить про позитивний тренд у фінансовому стані підприємства, збільшення його ефективності та фінансової незалежності. Такі результати дозволяють підприємству мати більше ресурсів для подальшого розвитку та інвестицій (рис. 2.4).

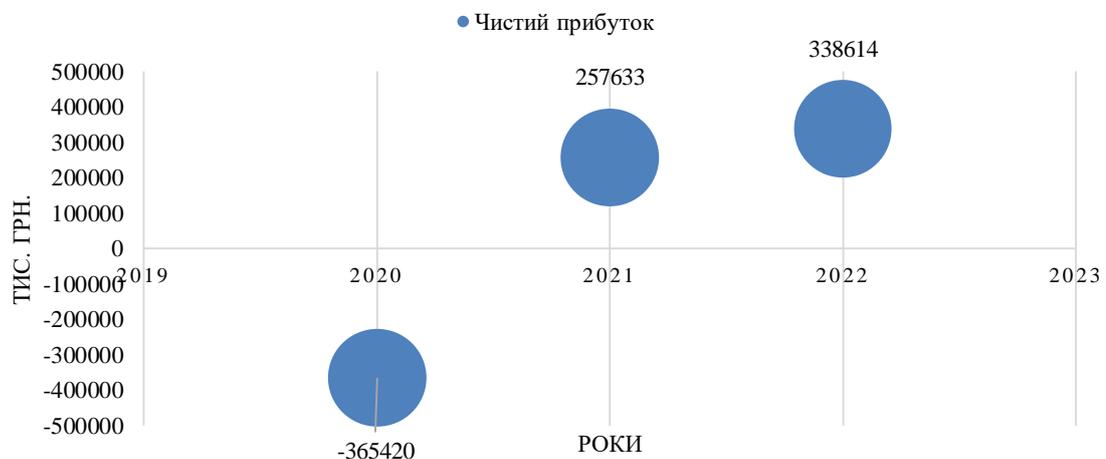

Рис. 2.4. Динаміка чистого прибутку ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Слід відмітити, що величину фінансового результату діяльності підприємства безпосередньо визначає загальний обсяг доходів та витрат підприємства, аналіз яких здійснюється в таблиці 2.3 та 2.4.

Таблиця 2.3

Аналіз складу, структури та динаміки доходів ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Показник	Рядок	2020 рік		2021 рік		Відхилення в:		2021 рік		2022 рік		Відхилення в:	
		Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%
Чистий дохід	2000	5078764	-1378,89	5466148	2155,83	387384	3534,72	5466148	2155,83	5549706	1642,43	83558	-513,40
Інші операційні доходи	2120	85301	-23,16	62681	24,72	-22620	47,88	62681	24,72	74094	21,93	11413	-2,79
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	39058	15,40	39058	15,40	39058	15,40	0	0,00	-39058	-15,40
Інші фінансові доходи	2220	4259	-1,16	280	0,11	-3979	1,27	280	0,11	338280	100,11	338000	100,00
Інші доходи	2240	-23505	6,38	216198	85,27	239703	78,89	216198	85,27	15776	4,67	-200422	-80,60
Інший скупний дохід до оподаткування	2450	-2902	0,79	-4081	-1,61	-1179	-2,40	-4081	-1,61	-718	-0,21	3363	1,40
Сукупний дохід	2465	-368322	100	253552	100	621874		253552	100	337896	100	84344	

На основі аналізу складу, структури та динаміки доходів ПрАТ «Оболонь» за період з 2020 по 2022 роки можна зробити наступні висновки. З кожним роком загальна сума доходів підприємства зростає, що свідчить про певну позитивну динаміку у його діяльності. У 2021 році відбулося зменшення доходів на 22,620 тис. грн. Це є негативним явищем для підприємства, оскільки таке зниження може вплинути на його фінансові показники та здатність досягати прибутковості. Внаслідок зменшення доходів у 2021 році чистий прибуток також зменшився на кінець цього періоду. Це важливо враховувати при аналізі фінансового стану підприємства, оскільки чистий прибуток є ключовим показником успішності та ефективності управління.

Отже, необхідно уважно вивчити причини зменшення доходів у 2021 році та його вплив на фінансовий стан підприємства, щоб розробити стратегії для подолання цих викликів і забезпечення стабільного розвитку в майбутньому. (рис. 2.5).

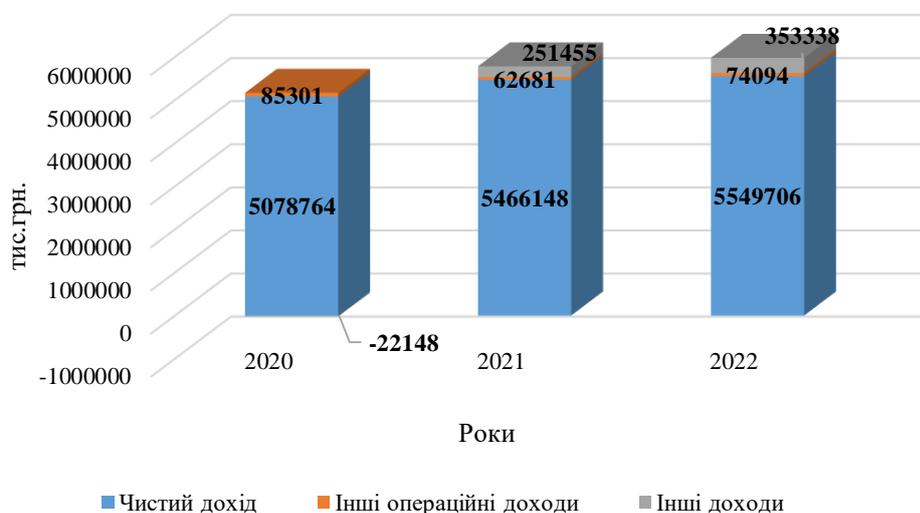

Рис. 2.5. Динаміка доходів ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

При аналізі фінансових результатів діяльності підприємства доцільним є проведення аналізу витрат операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз складу, структури та динаміки витрат ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Показник	Рядок	2020 рік		2021 рік		Відхилення в:		2021 рік		2022 рік		Відхилення в:	
		Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%
Собівартість реалізованої продукції	2050	4292370	80,37	4277833	74,78	-14537	-5,59	4277833	74,78	4070109	74,84	-207724	0,06
Адміністративні витрати	2130	303955	5,69	337100	5,89	33145	0,20	337100	5,89	361150	6,64	24050	0,75
Витрати на збут	2150	675489	12,65	661989	11,57	-13500	-1,08	661989	11,57	719636	13,23	57647	1,66
Інші операційні витрати	2180	20451	0,38	0	0,00	-20451	-0,38	0	0,00	6593	0,12	6593	0,12
Фінансові витрати	2250	275269	5,15	329215	5,75	53946	0,60	329215	5,75	25544	0,47	-303671	-5,29
Витрати від участі в капіталі	2255	-90188	-1,69	0	0,00	90188	1,69	0	0,00	1618	0,03	1618	0,03
Інші витрати	2270	-6725	-0,74	1418	0,02	8143	0,72	1418	0,02	238394	4,38	236976	4,36
Витрати з податку на прибуток	2300	-39618	-0,74	113042	1,98	152660	2,72	113042	1,98	13702	0,25	-99340	-1,72
Податок на прибуток пов'язаний з з іншим сукупним доходом	2255	-90188	-1,69	0	0,00	90188	1,69	0	0	1618	0,03	1618	0,03
Всього витрат		5340815	100	5720597	100	379782		5720597	100	5438364	100	-282233	

Аналізуючи стан, структуру і динаміку витрат ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки, можна зазначити наступне: загальні витрати підприємства показують тенденцію до зростання. У 2020 році вони склали 5340815 тис. грн., у 2021 році зросли на 379782 тис. грн., досягнувши 5720597 тис. грн. У 2022 році витрати дещо знизилися і становили 5438364 тис. грн. (рис. 2.6). Більше 74% від загальної суми витрат припадає на собівартість виробленої продукції, що свідчить про активний розвиток виробничої діяльності підприємства.

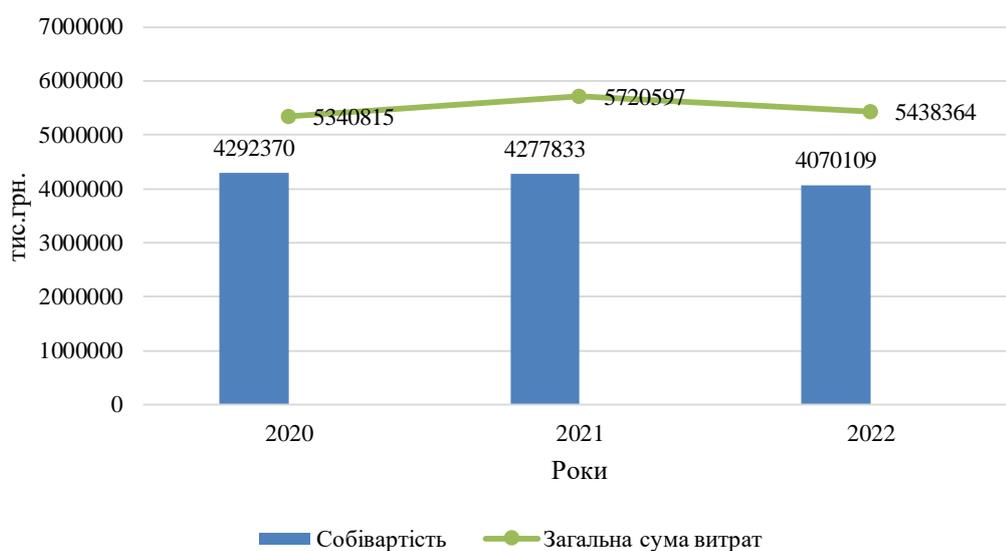

Рис. 2.6. Динаміка витрат та собівартості реалізованої продукції ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

У 2021 році адміністративні витрати зросли на 33,145 тис. грн порівняно з 2020 роком, досягнувши 361,150 тис. грн у 2022 році. Це збільшення пов'язане зі зростанням кількості працівників. Витрати на збут у 2021 році зменшились на 13,500 тис. грн у порівнянні з 2020 роком, але у 2022 році зросли на 57,647 тис. грн, досягнувши 719,636 тис. грн. Інші операційні витрати в абсолютних значеннях зросли у 2022 році, що негативно відобразилося на діяльності підприємства та його прибутковості. На кінець періоду вони зросли і склали 6,593 тис. грн, що становить 0.12% у загальній структурі витрат. Фінансові витрати протягом 2020-2022 рр. має нестабільний характер на кінець аналізованого періоду зменшились на 303671 тис. грн.

Інші витрати показують нестабільний характер: у 2020 році вони склали -6,725 тис. грн., а у 2022 році зросли на 236,976 тис. грн. порівняно з 2021 роком. Витрати з податку на прибуток в динаміці зменшуються: у 2021 році вони становили 113,042 тис. грн., а у 2022 році зменшилися до 13,702 тис. грн. Це свідчить про зменшення прибутку протягом аналізованого періоду (рис. 2.7).

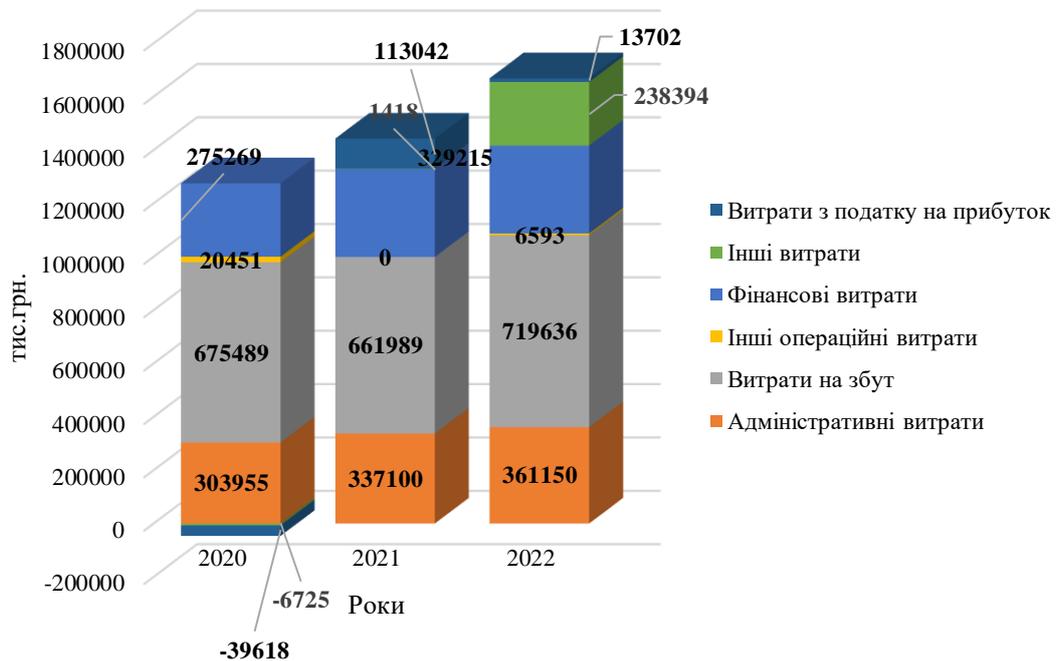

Рис. 2.7. Динаміка витрат ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

У 2020 році фінансовий результат від операційної діяльності був збитковим. Проте у 2021 та 2022 роках він став прибутковим і показував тенденцію до зростання. У 2022 році прибуток збільшився на 246,624 тис. грн порівняно з 2021 роком. Цьому сприяло зменшення інших операційних витрат, що є позитивним сигналом для підприємства.

2.2. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності товариства

Як зазначалося у розділі 1 структура та рівень оптимальності джерел фінансування активів безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства. Тому варто провести оцінювання рівня фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Оболонь» як ключових аспектів у формуванні висновків про його фінансовий стан.

Фінансова стійкість – це здатність компанії протистояти операційним труднощам. Це її позиція, коли отриманий прибуток забезпечує самофінансування компанії та незалежність від зовнішніх джерел фінансування активів.

Розрахунок показників фінансової стійкості для ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Основні показники фінансової стійкості ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

№	Найменування показника	2020	2021	2022	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
1.	Наявність власних коштів підприємства в обороті	-2921657	-2357064	-1712809	-
2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,55	0,55	0,63	> 1
3.	Коефіцієнт фінансової автономії	0,34	0,40	0,45	> 0,5
4.	Коефіцієнт фінансової залежності	2,93	2,51	2,20	≤ 2
5.	Коефіцієнт фінансового ризику	1,93	1,51	1,20	< 0,5
6.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,78	-0,64	-0,26	> 0,4-0,6
7.	Коефіцієнт покриття запасів	-2,26	-1,98	-0,68	> 0,8
8.	Коефіцієнт загальної заборгованості	1,31	1,14	0,82	< 1
9.	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	0,52	0,66	0,83	> 1

Протягом аналізованого періоду загальна сума власних коштів підприємства мала брак у розмірі -2,921,657 тис. грн. Однак у 2022 році цей показник покращився, і зменшився на 1,208,848 тис. грн. (рис. 2.8).

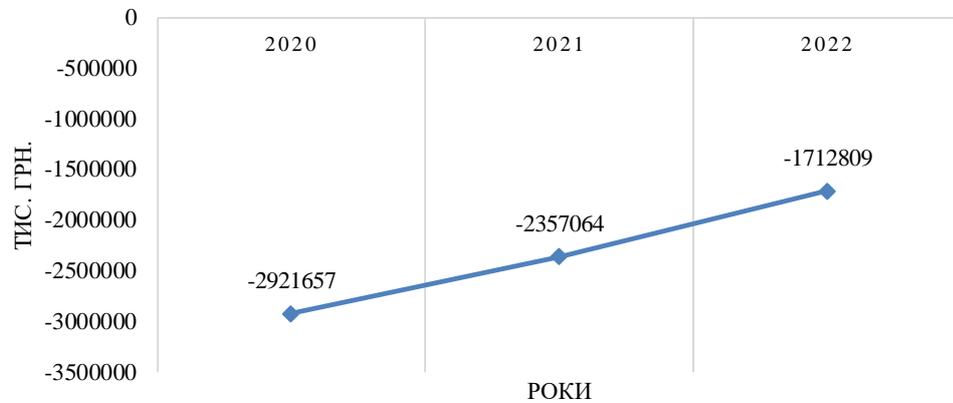

Рис. 2.4. Наявність власних коштів в обороті ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Протягом 2020-2022 років коефіцієнт фінансової стійкості підприємства залишався нижче нормативного значення: у 2020 році він склав 0,55, у 2021 році також 0,55, а в 2022 році піднявся до 0,63. Це свідчить про те, що у підприємства були недостатні джерела фінансування, необхідні для забезпечення тривалої діяльності (рис. 2.5).

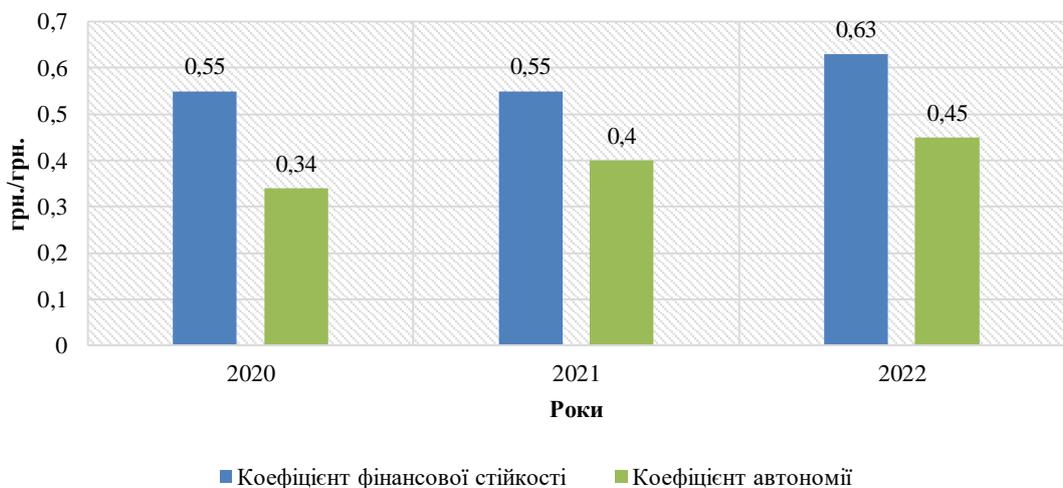

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості та фінансової автономії ПрАТ «Оболонь» за 2021-2022 рр.

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду відповідає нормативному значенню ($\geq 0,5$), що означає, що питома вага власного капіталу у загальній вартості засобів, інвестованих у діяльність підприємства, була достатньою.

У 2020 році на одиницю власних коштів підприємства припадало 2,93 одиниці активів, у 2021 році цей показник знизився до 2,51, а в 2022 році він подальше скоротився до 2,20. Це зменшення пов'язане із зростанням суми власного капіталу. Протягом аналізованого періоду цей показник тримався дещо вище нормативного значення (< 2), що є негативною тенденцією для підприємства, оскільки вказує на меншу ефективність використання власних коштів для генерації активів.

Ризиковість вкладення коштів у підприємство також є значною, що підтверджується значеннями коефіцієнта фінансового ризику від 1,93 до 1,20 протягом 2020-2022 років. Ці значення не відповідають нормативному значенню показника і вказують на підвищений рівень фінансового ризику для підприємства.

Показник маневреності власного капіталу протягом 2020-2022 років не відповідає нормативному значенню ($\geq 0,4-0,6$), що свідчить про те, що величина власного капіталу, який перебуває в обороті, є недостатньою. Це є наслідком браку власних коштів у підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості запасів також нижче нормативного значення (більше 0,8), що негативно відображається на фінансовому стані підприємства та його стійкості.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт заборгованості підприємства мав тенденцію до зменшення і на кінець періоду склав 0,82, що менше нормативного значення (< 1). Це свідчить про ефективне функціонування підприємства і відсутність значних фінансових зобов'язань. Крім того, цей коефіцієнт протягом аналізованого періоду дорівнює коефіцієнту фінансового ризику, оскільки підприємство не залучає довгострокових фінансових інвестицій і не має зобов'язань, пов'язаних з

необоротними активами, утримуваними для продажу, а також заборгованості з недержавними пенсійними фондами.

У 2022 році на кожен залучений гривню припало 0,83 грн власного капіталу. Цей показник не відповідає нормативам (≥ 1), що вказує на недостатність власного капіталу у підприємства для забезпечення його фінансової стійкості.

Отже, на основі проведеного аналізу фінансова стійкість ПрАТ «Оболонь» виявляє нестабільну тенденцію. Незважаючи на це, підприємство продовжує здійснювати основну та інші види діяльності безперебійно, не зважаючи на ризики та зміни в бізнес-середовищі, які можуть відбуватися.

За результатами розрахунків основних показників фінансової стійкості визначимо її тип на підприємстві (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Класифікація типу фінансового стану ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4
Загальна величина запасів, тис. грн	79638	753270	1015849
Наявність власних коштів, тис. грн	-2921657	-2357064	-1712809
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал), тис. грн.	-1624179	-1489898	-692527
Наявність загальних коштів, тис. грн.	-204579	-94419	-297679
Фв=В-Зп, тис. грн.	-3641295	-3110334	-2728658
Фвд=ВД-Зп, тис. грн.	-2343817	-2243168	-1708376
Фзк=ЗК-Зп, тис. грн.	-924217	-847689	-1313528
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi^B), S2(\pm\Phi^{BD}), S3(\pm\Phi^{3K})\}$	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}

Ситуація у ПрАТ «Оболонь» на сьогоднішній день є критичною, оскільки підприємство знаходиться на межі банкрутства. Основною причиною такого стану є недостатність власних коштів для покриття наявних запасів. Фінансовий стан підприємства характеризується як кризовий, що є досить негативним і загрожує його діяльності.

Грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість недостатні для покриття кредиторської заборгованості та

прострочених позик. Керівництву підприємства необхідно негайно вжити заходів для зменшення запасів та збільшення власного капіталу, щоб врятувати ситуацію і запобігти банкрутству.

Наступним етапом є проведення оцінювання ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Оболонь».

Аналіз ліквідності підприємства передбачає: складання балансу ліквідності; розрахунок і аналіз основних показників ліквідності.

З метою визначення ліквідності балансу ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр. скористаємося таблицею 2.7.

Таким чином, баланс ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2020 – 2021 рр. правомірно представлено у вигляді наступного співвідношення:

$$\left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \geq П3 \\ A4 \leq П4 \end{array} \right\}$$

Баланс ліквідності за 2022 р. представлено такими співвідношеннями:

$$\left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \geq П3 \\ A4 \geq П4 \end{array} \right\}$$

Отже, виходячи з даних таблиці 2.7, можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду абсолютно ліквідним баланс вважати не можна.

Баланс ПрАТ «Оболонь» не є абсолютно ліквідним, оскільки протягом 2020-2022 років не виконується умова, що активи типу А1 перевищують пасиви типу П1. Це свідчить про негативні явища в поточній платоспроможності підприємства. Відомо, що у підприємства недостатньо коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Таблиця 2.7

Баланс ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Актив	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Пасив	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Надлишок, дефіцит +, -		
								2020 рік	2021 рік	2022 рік
Група А1 Грошові кошти	16876	16228	17048	Група П1 Поточні зобов'язання Кредит. заборгован. за товари, роботи	1310523	1258351	1799932	-1293647	-1242123	-1782884
Група А2 Дебіторська заборгованість, Готова продукція	338771	375507	463373	Група П2 Коротко-строкові кредити банків	1419600	1395479	394848	-1080829	-1019972	68525
Група А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	750297	772197	1040388	Група П3 Довгострокові зобов'язання	1297478	867166	1020282	-547181	-94969	20106
Група А4 Необоротні активи	5004205	4693164	4368249	Група П4 Власний капітал	2082548	2336100	2673996	2921657	2357064	1694253
Баланс	6110149	5857096	5889058	Баланс	6110149	5857096	5889058	—	—	—

Протягом 2020-2022 років в ПрАТ «Оболонь» була наявність короткострокових кредитів від банків та поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями. Платіжний залишок по цим групам можливо теоретично використовувати для покриття нестачі коштів для найбільш строкових зобов'язань. Це означає, що доступні кошти з короткострокових кредитів та поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями можуть бути використані для вирішення невиваженості фінансування для найбільш термінових зобов'язань перед підприємством.

Протягом 2020-2021 років у ПрАТ «Оболонь» не виконується умова, що активи типу А3 перевищують пасиви типу П3. Це означає, що при недостатньому своєчасному надходженні грошових коштів від продажу та платежів організація може стати не платоспроможною протягом періоду, що дорівнює середній тривалості обороту оборотних коштів після складання балансу.

Також протягом аналізованого періоду сума необоротних активів перевищувала суму власного капіталу, що сталося через зменшення власного капіталу як в абсолютних значеннях, так і у відносних величинах. Це свідчить про те, що протягом 2020-2022 років не виконується умова, що сума необоротних активів (А4) більше або рівна сумі пасивів (П4), що також свідчить про недостатню ліквідність підприємства.

На основі аналізу можна зробити висновок, що баланс ПрАТ «Оболонь» не є достатньо ліквідним через невиконання трьох умов. Для досягнення абсолютної ліквідності необхідно спершу збільшити фінансові інвестиції та наявні грошові кошти підприємства.

Кожна зі складови оборотного капіталу підприємства має власну ліквідність, тобто здатність переформатовуватися за визначений термін у грошову форму. Розрахунок основних показників ліквідності досліджуваного підприємства представлено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Коефіцієнти ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

№ п/п	Показники	Роки			Темп зростання, %	
		2020	2021	2022	2021/ 2020	2022 /2021
1.	Власний оборотний капітал	-1624179	-1489898	-692527	91,73	46,48
2.	Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	0,41	0,44	0,69	108,27	157,99
3.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,13	0,15	0,22	113,21	148,29
4.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,01	0,01	98,92	102,12
5.	Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,27	0,29	0,47	105,88	162,91
6.	Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,12	0,13	0,21	102,87	165,39

На основі аналізу показників ліквідності можна зробити наступні висновки для ПрАТ «Оболонь» у 2022 році. Спостерігається зниження збитку на 46,48%, що свідчить про певне поліпшення фінансової ситуації підприємства і може вказувати на певне зростання рівня ліквідності. Коефіцієнт ліквідності у 2022 році становить 0,69. Це показник, який вказує на те, що поточні активи підприємства не вистачають для покриття його поточних зобов'язань. Недостатність цього показника може становити проблему для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Коефіцієнт швидкої ліквідності також показав покращення, зростаючи на 48% у 2022 році. Цей показник враховує тільки найбільш ліквідні активи підприємства і вказує на його здатність виконувати найбільш термінові зобов'язання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, що становив стабільні 0,01 грн./грн протягом аналізованого періоду, свідчить про те, що у підприємства недостатньо ліквідних активів для покриття своїх поточних зобов'язань. Цей показник вказує на недостатність грошових коштів і короткострокових цінних паперів для виконання зобов'язань підприємства. Щодо ліквідності товарно-матеріальних цінностей у 2022 році, спостерігається зростання цього показника на 62,91%. Це означає, що частка товарно-матеріальних цінностей у загальних активах підприємства зросла, що може вказувати на збільшення

запасів. З одного боку, це може підвищити потенційну готовність до виробництва і забезпечити стабільність у постачанні, але з іншого — може зменшити рівень ліквідності, оскільки частина активів залишається нематеріалізованою в грошовій формі.

Загалом, хоча спостерігається певне поліпшення у показниках ліквідності у 2022 році, ПрАТ «Оболонь» все ще необхідно удосконалювати управління фінансовими ресурсами та забезпечити достатню кількість ліквідних активів для покриття своїх поточних зобов'язань, оскільки протягом аналізованого періоду показники ліквідності не відповідають нормативним значенням (рис. 2.6).

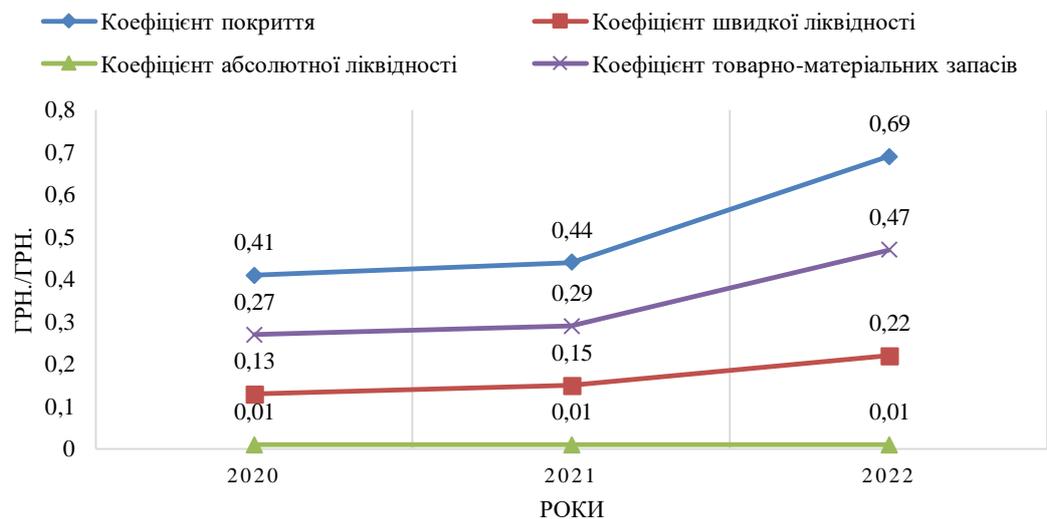

Рис. 2.6. Показники ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Керівництву підприємства слід вжити заходів, спрямованих на оптимізацію активів, зокрема збільшення залишку грошових коштів, які займають найменшу частину оборотних активів і є доволі малими в абсолютних значеннях, а тому не забезпечують абсолютну ліквідність, а також короткострокову ліквідність, а саме: зобов'язання, що збільшуються з року в рік, що обмежує будь-яку ліквідність. Поточна ситуація в компанії негативно впливає на її фінансовий стан.

Останнім етапом в оцінюванні фінансового стану є визначення поточної і перспективної платоспроможності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Основні показники платоспроможності ПрАТ «Оболонь» 2020-2022 рр.

№	Показники	Роки			Темп зростання, %	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-1,47	-1,28	-0,46	87,16	36,01
2.	Коефіцієнт загальної платоспроможності	2,24	2,21	2,68	98,81	121,58
3.	Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,62	0,37	0,38	59,58	102,79
4.	Коефіцієнт (втрат) платоспроможності	0,01	0,22	0,04	100	16,31
5.	Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі	0,51	0,40	0,50	79,67	122,80
6.	Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	-4,29	-1,01	-0,64	23,50	63,48

На основі аналізу показників платоспроможності ПрАТ «Оболонь» можна зробити наступні висновки:

1. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами: протягом 2020-2022 років цей показник мав від'ємне значення. Це означає, що оборотні активи підприємства не були достатньо забезпечені власними оборотними коштами. Така ситуація є негативною, оскільки вказує на те, що підприємство може мати проблеми з погашенням поточних зобов'язань у відповідний період часу.

2. Коефіцієнт загальної платоспроможності: цей показник показав позитивну динаміку, збільшившись на 21% у 2022 році порівняно з 2021 роком (рис. 2.7). Таке зростання свідчить про збільшення можливості підприємства покривати як короткострокові, так і довгострокові зобов'язання за рахунок наявних активів. Це може бути вказівкою на покращення фінансової стійкості підприємства і його здатності управляти фінансовими ризиками.

Отже, хоча є певні проблеми з платоспроможністю в області забезпечення оборотних активів, загальна тенденція покращення коефіцієнта загальної платоспроможності свідчить про позитивні зрушення в фінансовому стані підприємства у 2022 році.

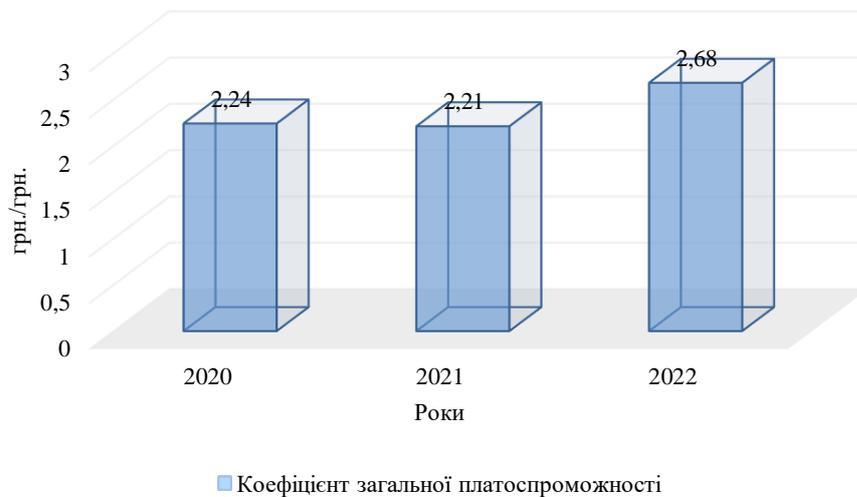

Рис. 2.7. Динаміка показника загальної платоспроможності ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

На кінець 2022 року довгострокові зобов'язання та забезпечення зменшились на 60%. Це свідчить про позитивну динаміку, оскільки зменшення зобов'язань може сприяти зниженню фінансового навантаження на підприємство та покращенню його фінансового стану. Однак наявність значних довгострокових зобов'язань є негативною ознакою, оскільки вони можуть створювати фінансові обмеження для підприємства в майбутньому.

За аналізований період 2020-2022 років розраховані коефіцієнти відновлення (втрати) платоспроможності не перевищують одиницю. Це означає, що підприємство не має реальної можливості відновити свою платоспроможність протягом короткого періоду, наприклад, 3 місяців, і існує ймовірність виникнення значних втрат. Це може бути пов'язано з нестачею ліквідних активів для виконання поточних зобов'язань або іншими фінансовими проблемами.

Отже, хоча спостережується певна позитивна динаміка зменшення довгострокових зобов'язань, аналіз коефіцієнтів відновлення показує наявність серйозних ризиків у фінансовій стійкості підприємства ПрАТ «Оболонь».

За період з 2020 по 2022 роки спостерігається збільшення частки кредиторської заборгованості у власному капіталі та дебіторської заборгованості. Це свідчить про негативну динаміку, оскільки зростання цих показників може впливати на зменшення платоспроможності підприємства. Велика дебіторська заборгованість може означати проблеми з часом оплати за товари чи послуги, що затягує потік грошових коштів у компанії. Кредиторська заборгованість, навпаки, може вказувати на недостатню ефективність управління платежами за закуплені товари чи послуги.

Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами: Від’ємне значення цього коефіцієнта також свідчить про негативну тенденцію для підприємства. Це означає, що чисті активи зростають на швидшому темпі, ніж чисті оборотні активи. Це може вказувати на зростаючу неефективність управління активами, де частина активів може бути заморожена в неліквідних формах чи неефективно використовуватися для генерації прибутку.

Отже, для підприємства ПрАТ «Оболонь» важливо раціоналізувати стратегії управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, щоб покращити їх обортовість та забезпечити оптимальний баланс між поточними активами та зобов’язаннями. Також необхідно звернути увагу на оптимізацію управління активами для збільшення ліквідності та загальної фінансової стійкості підприємства.

2.3. Оцінювання джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь»

Одним із головних джерел фінансування активів та базисом підтримки фінансової незалежності підприємства є власний капітал. Аналізуючи власний капітал, в першу чергу потрібно визначити питому вагу окремих його складових, а також динаміку їх складу та структури за окремі періоди (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Структура і динаміка власного капіталу ПрАТ «Оболонь» 2020-2022 рр.

Найменування статей	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+,-) 2021/2020 в			Відхилення (+,-) 2022/2021 в		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	Δ	%	темп зростання, %	Δ	%	темп зростання, %
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	2082548	100	2336100	100	2673996	100	253552	0,00	12,18	337896	0,00	14,46
1. Зареєстрований (пайовий) капітал	73144	3,51	73144	3,13	73144	2,74	0	-0,38	0,00	0	-0,40	0,00
2. Капітал у дооцінках	2763289	132,69	2603868	111,46	2445387	91,45	-159421	-21,23	-5,77	-158481	-20,01	-6,09
3. Додатковий капітал	8353	0,40	10469	0,45	9551	0,36	2116	0,05	25,33	-918	-0,09	-8,77
Всього інвестований капітал	2844786	136,60	2687481	115,04	2528082	94,54	-157305	-21,56	-5,53	-159399	-20,50	-5,93
4. Резервний капітал	-2356	-0,11	0	0,00	0	0,00	2356	0,11	-100,00	0	0,00	0,00
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-746302	-35,84	-329248	-14,09	167847	6,28	417054	21,74	-55,88	497095	20,37	-150,98
Всього накопичений капітал	-748658	-35,95	-329248	-14,09	167847	6,28	419410	21,86	-56,02	497095	20,37	-150,98
6. Неоплачений капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
7. Вилучений капітал	-13580	-0,65	-13580	-0,58	-13580	-0,51	0	0,07	0,00	0	0,07	0,00
Всього капітал у розпорядженні	-13580	-0,65	-13580	-0,58	-13580	-0,51	0	0,07	0,00	0	0,07	0,00
8. Інші резерви	0	0,00	-6437	-0,28	-7155	-0,27	-6437	-0,28	-	-718	0,01	11,15
СУКУПНИЙ КАПІТАЛ	6110149	34,08	5857096	39,88	5889058	45,41						

Після проведеного аналізу структури та динаміки власного капіталу ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр. можна зробити наступні висновки. Протягом досліджуваного періоду найбільшу частку у власному капіталі займає інвестований капітал, а саме капітал у дооцінках. Його питома вага коливалася від 132,69% у 2020 році до 91,45% у 2022 році.

Щодо накопиченого капіталу, то у 2020 році підприємство мало від'ємну величину резервного капіталу, тоді як у 2021 та 2022 роках резервний капітал склав 0. Позитивним вектором діяльності підприємства стало накопичення нерозподіленого прибутку у 2022 році в обсязі 167847 тис. грн. Тобто фінансування діяльності у 2022 році здійснювалося саме за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства, що є позитивним для підвищення ділової активності та фінансової стійкості ПрАТ «Оболонь».

Щодо капіталу у розпорядження, то протягом досліджуваних років на ПрАТ «Оболонь» спостерігалось його від'ємне значення через наявність вилученого капіталу.

Графічна інтерпретація структури власного капіталу ПрАТ «Оболонь» представлена на рисунку 2.8.

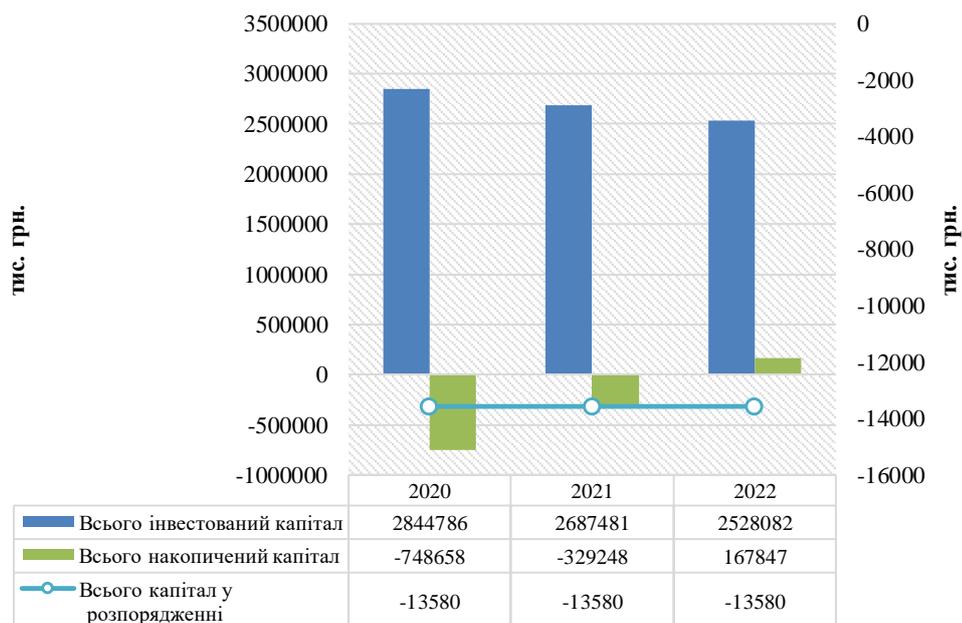

Рис. 2.8. Структура власного капіталу ПрАТ «Оболонь»

Основою будь-якого бізнесу є власні джерела фінансування, але розширення або оновлення виробничих потужностей чи для оплати непередбачених витрат неможливе без використання позикових коштів. Позиковий капітал, що використовується компанією, відповідає всім її фінансовим боргам. Одним із найважливіших критеріїв оцінки ефективності фінансових рішень підприємств є обсяг та ефективність використання залучених джерел фінансування. Позиковий капітал може бути використаний як для формування довгострокових фондів у вигляді основних засобів (капіталу), так і для формування короткострокових фондів.

Аналіз структури і динаміки позикового капіталу підприємства ПрАТ «Оболонь» провидимо за допомогою аналітичної таблиці 2.11.

Як було зазначено раніше, основу будь-якого бізнесу складає власний капітал, проте, для розширення виробничих потужностей, капітальних ремонтів чи для погашення непередбачуваних затрат використовують позиковий капітал. Позиковий капітал може бути використаний як для формування довгострокових фінансових активів у вигляді основних засобів (капіталу), так і для формування короткострокових фінансових активів (оборотних) для кожного виробничого циклу. Метою управління формуванням позикового капіталу підприємства є визначення найбільш раціонального джерела його запозичення, що сприяє збільшенню вартості власного капіталу підприємства.

У складі залучених джерел фінансування активів підприємства найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання. У 2020 році їх частка становила 67,79%, у 2021 році – 75,37%, а у 2022 році – 68,27%. В свою чергу у структурі поточних зобов'язань найбільша частка належить кредиторській заборгованості за товари та послуги постачальникам.

У структурі довгострокових зобов'язань протягом досліджуваного періоду найбільшу частку становили довгострокові кредити банків.

Таблиця 2.11

Структура і динаміка позикового капіталу ПрАТ «Оболонь» 2020-2022 рр.

Найменування статей	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+,-) 2021/2020 в			Відхилення (+,-) 2022/2021 в		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	Δ	%	темп зрос- тання, %	Δ	%	темп зрос- тання, %
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ЗОВОВ'ЯЗАННЯ	4027601	100	3520996	100	3215062	100	-506605	0,00	-12,58	-305934	0,00	-8,69
1. Довгострокові зобов'язання	1297478	32,21	867166	24,63	1020282	31,73	-430312	-7,59	-33,17	153116	7,11	17,66
1.1. Довгострокові кредити банків	487124	12,09	180402	5,12	609731	18,96	-306722	-6,97	-62,97	429329	13,84	237,98
1.2. Відстрочені податкові зобов'язання	542401	13,47	426702	12,12	410551	12,77	-115699	-1,35	-21,33	-16151	0,65	-3,79
1.3. Інші довгострокові зобов'язання та забезпечення	267953	6,65	260062	7,39	0	0,00	-7891	0,73	-2,94	-260062	-7,39	-100,00
2. Поточні зобов'язання	2730123	67,79	2653830	75,37	2194780	68,27	-76293	7,59	-2,79	-459050	-7,11	-17,30
2.1. Короткострокові кредити банків	1419600	35,25	255933	7,27	394848	12,28	-1163667	-27,98	-81,97	138915	5,01	0,00
2.2. Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0,00	1139546	32,36	661136	20,56	1139546	32,36	-	-478410	-11,80	-41,98
2.3. Заборгованість за товари, роботи, послуги	1 021 281	25,36	909794	25,84	709905	22,08	-111487	0,48	-	-199889	-3,76	-
2.4. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	207976	5,16	290456	8,25	372142	11,57	82480	3,09	39,66	81686	3,33	28,12
2.5. Інші поточні зобов'язання та забезпечення	81266	2,02	58101	1,65	56749	1,77	-23165	-0,37	-28,51	-1352	0,11	-2,33
СУКУПНИЙ КАПІТАЛ	6110149	65,92	5857096	60,12	5889058	54,59						

Структурна динаміка позикового капіталу ПрАТ «Оболонь» представлена на рисунку 2.9.

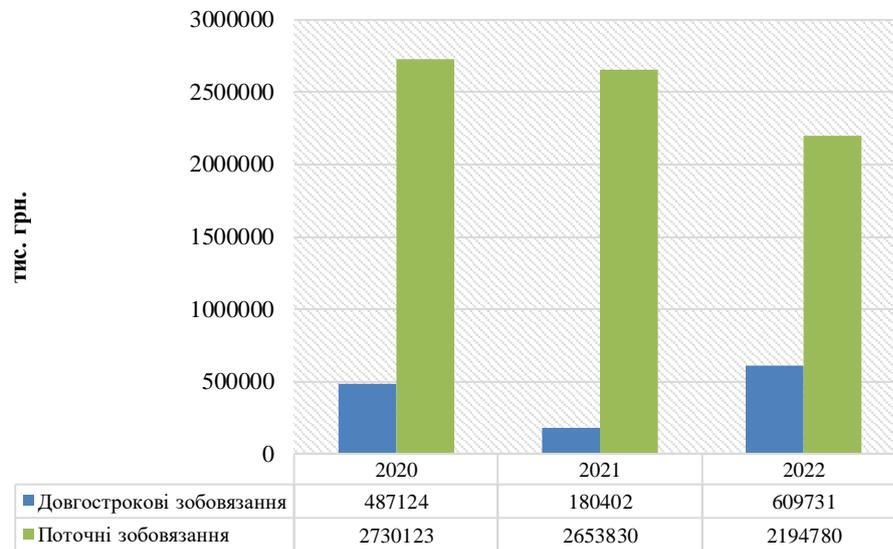

Рис 2.9. Структурна динаміка позикового капіталу ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки

Аналізуючи структуру сукупного капіталу ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки, можна зробити кілька важливих висновків. По-перше, підприємство активно використовує кредити банків для фінансування своєї діяльності. Це свідчить про те, що компанія покладається не тільки на власні фінансові ресурси. Величина залучених через кредитування ресурсів на кінець 2022 року склала більше 30% усього позикового капіталу ПрАТ «Оболонь». Такий підхід викликає необхідність постійного моніторингу рівня фінансової стійкості, оскільки підприємство залежить від зовнішніх кредиторів та має зобов'язання щодо погашення боргів і сплати відсотків.

По-друге, протягом досліджуваного періоду кредиторська заборгованість за товари та послуги становила 22-25% у структурі позикового капіталу підприємства. Це означає, що ПрАТ «Оболонь» активно використовує товарний кредит постачальників. Така стратегія сприяє розвитку та підвищенню рівня ділової активності через зростання можливостей

фінансування закупівель. Водночас вона також підвищує фінансові ризики, пов'язані з залежністю від постачальників.

Загалом, ПрАТ «Оболонь» у 2020-2021 роках фінансувалася за рахунок залучених джерел. Такий підхід забезпечує широкі можливості для розвитку діяльності, проте негативно впливає на стабільність фінансового стану підприємства та спричиняє виникнення значного боргового навантаження. У 2022 році підприємство перейшло на стратегію змішаного фінансування: коли джерелами фінансування активів виступають як власні, так і залучені ресурси. Підвищився рівень фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу, що включає нерозподілений прибуток. Самофінансування є показником здорової фінансової політики та може бути вигідним для довгострокового розвитку підприємства.

Співвідношення джерел фінансування активів підприємства наведено на рисунку 2.10.

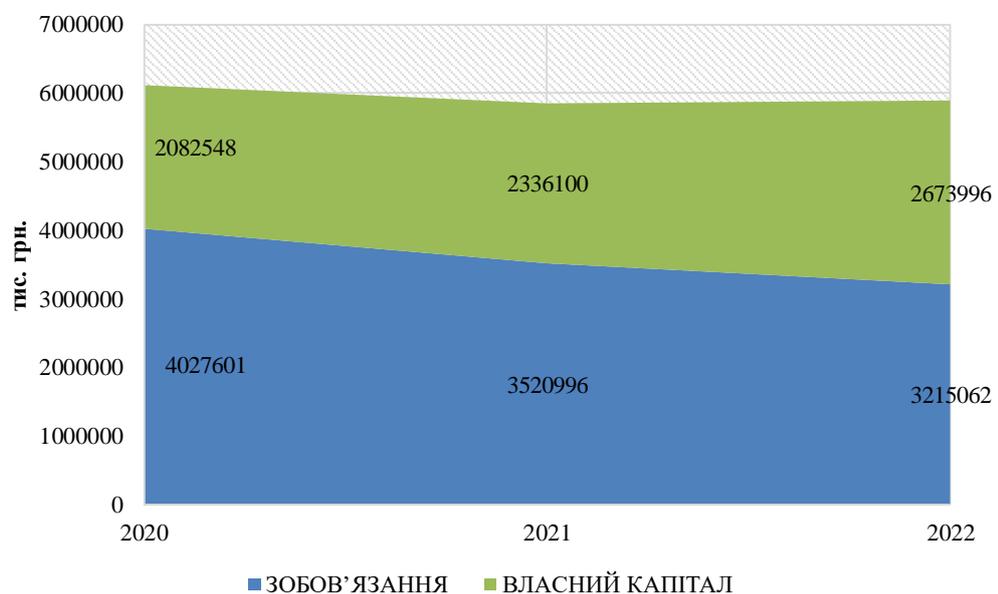

Рис. 2.10. Співвідношення джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки

Таким чином, можна зробити висновок, що ПрАТ «Оболонь» за досліджуваний період має нестабільний та нестійкий фінансовий стан, через

наявність значних обсягів зовнішнього фінансування. Втім, зростання ділової активності через використання товарних кредитів постачальників є особливістю фінансової стратегії підприємства.

Отже, було проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Оболонь». Проведено аналіз динаміки та структури майна підприємства. У результаті горизонтального та вертикального аналізу активів і пасивів встановлено, що підприємство має важку структуру активів, оскільки їхня частка становить 40-60% за аналізований період.

Вагому частку в оборотних активах складають запаси, що збільшилися на кінець періоду аналізу на 35%, збільшення частки запасів у структурі активів може свідчити про нераціональність обраної економічної політики, а саме про те, що сировина та готова продукція зберігаються на складах, а відтак потребують додаткових витрат на їх утримання. Збільшення частки дебіторської заборгованості в структурі активів може свідчити про надання підприємством товарного кредиту споживачам своєї продукції, що свідчить про фактичну мобілізацію обігових коштів підприємства з виробничого циклу.

Грошові кошти та їхні еквіваленти у 2021 році різко зменшуються в абсолютному та відносному значеннях, а у 2022 році, навпаки, збільшуються.

Показники фінансової стійкості перебувають за межами нормативних значень. Під час аналізу типу фінансової стійкості виявлено, що фінансове становище підприємства характеризується як кризове, що є досить негативним для підприємства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають кредиторської заборгованості та прострочених кредитів, і тому керівництву компанії необхідно вжити заходів зі скорочення товарно-матеріальних запасів і збільшення власного капіталу.

Ліквідність ПрАТ «Оболонь» не є абсолютно ліквідною, оскільки протягом 2020-2022 рр. це свідчить про негативні явища в поточній платоспроможності підприємства. У компанії недостатньо коштів для

покриття найбільш невідкладних зобов'язань. Керівництву підприємства слід вжити заходів щодо оптимізації активів, зокрема збільшення грошових коштів, які займають найменшу частку оборотних активів і є доволі малими в абсолютних значеннях, а отже, не забезпечують абсолютної ліквідності, та поточних зобов'язань, що зростають щороку, й тим самим скорочувати всі види ліквідності.

Після аналізу платоспроможності компанії за 2020-2022 роки коефіцієнти показують негативну динаміку, що пов'язано з тим, що темпи зростання чистих активів випереджають темпи зростання чистих оборотних активів. Для подальшого підвищення своєї платоспроможності компанія може зробити кроки з продажу частини необоротних активів або залучити кредити для поповнення оборотних активів.

Отже, пошук резервів, які можна використати для поліпшення фінансового становища компанії, відбувається шляхом ретельного аналізу всіх складових її діяльності. Для поліпшення фінансового стану ПрАТ «Оболонь» необхідно реалізувати низку заходів. Першим кроком у поліпшенні фінансового стану є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, що забезпечує мінімальний фінансовий ризик за максимальної прибутковості власного капіталу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ ПРАТ «ОБОЛОНЬ»

3.1. Методи оптимізації джерел фінансування активів підприємства

Проблема оптимізації структури джерел фінансування активів підприємства є однією з основних у фінансовому менеджменті. На сьогоднішній день існує безліч теорій та моделей, спрямованих на визначення оптимального співвідношення власних і позикових коштів фірми, проте єдиної думки про те, яка структура джерел фінансування активів є оптимальною, досі немає.

Відомі економісти, такі як І. О. Бланк, Т. В. Головка, В. О. Подольська та О. В. Яріш, вважають, що оптимальна структура джерел фінансування активів являє собою таке співвідношення використання власних і позикових ресурсів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорція між коефіцієнтом рентабельності власного капіталу та коефіцієнтом фінансової стійкості. Це означає, що метою є максимізація ринкової вартості підприємства.

Тобто підприємство має знайти баланс між власним і позиковим капіталом, щоб досягти оптимальної рентабельності власного капіталу, одночасно підтримуючи достатній рівень фінансової стійкості. Успішне управління цим співвідношенням може значно вплинути на фінансове здоров'я і конкурентоспроможність підприємства на ринку [3].

Оптимальна структура джерел фінансування активів підприємства передбачає:

1. Баланс між власними і позиковими коштами. Оптимальна структура передбачає ефективне співвідношення між власними та позиковими ресурсами. Це дозволяє підприємству максимізувати прибутковість власного

капіталу, не втрачаючи фінансової стійкості.

2. Забезпечення фінансової стійкості. Підприємство повинно підтримувати такий рівень позикового капіталу, щоб його фінансова стійкість не була під загрозою. Це включає контроль за коефіцієнтом заборгованості та іншими показниками, що характеризують здатність підприємства виконувати свої зобов'язання.

3. Мінімізація вартості капіталу. Оптимальна структура фінансування знижує середньозважену вартість капіталу (WACC). Це досягається за рахунок правильного співвідношення дешевих позикових коштів і більш дорогого власного капіталу.

4. Гнучкість фінансової стратегії. Підприємство повинно мати можливість швидко адаптувати свою структуру капіталу до змін на ринку або у своїй діяльності. Це включає доступ до різних джерел фінансування та здатність залучати кошти в потрібний час.

5. Забезпечення зростання і розвитку. Оптимальна структура капіталу повинна підтримувати стратегії зростання підприємства, забезпечуючи достатні фінансові ресурси для інвестицій у розвиток нових проектів, розширення ринків та інновацій.

6. Податкові переваги. Використання позикових коштів може надавати податкові переваги через відрахування відсотків по кредитах, що зменшує оподатковуваний прибуток. Оптимальна структура фінансування повинна враховувати ці переваги.

7. Зниження ризиків банкрутства. Надмірне використання позикових коштів збільшує ризик банкрутства. Оптимальна структура капіталу має знижувати цей ризик до прийняттого рівня, забезпечуючи стійкість підприємства у довгостроковій перспективі.

8. Поліпшення кредитного рейтингу. Дотримання оптимальної структури капіталу може поліпшити кредитний рейтинг підприємства, що, в свою чергу, дозволить залучати фінансування на вигідніших умовах.

Метою формування оптимальної структури джерел фінансування

активів компанії є мінімізація витрат у процесі залучення довгострокових джерел та забезпечення власникам капіталу максимальної ринкової вартості вкладених ними коштів.

На думку сучасних економістів, неможливо визначити єдину ефективну структуру джерел фінансування активів для всіх компаній. Однак можна на основі чинників, що впливають, ризиків і практичного досвіду визначити найбільш раціональне співвідношення показників достатності капіталу, що дає змогу максимально наблизити цільову структуру капіталу до її оптимального значення. До основних методів оптимізації структури джерел фінансування активів підприємства можна віднести наступні (рис. 3.1).

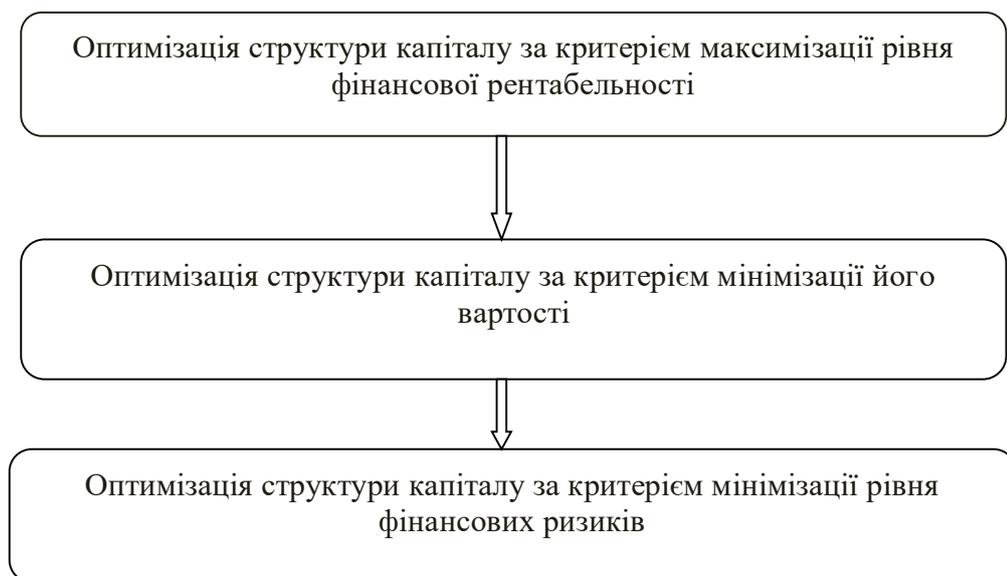

Рис. 3.1. Методи оптимізації структури джерел фінансування активів

У кожному конкретному випадку можна використовувати той чи інший критерій оптимізації структури капіталу. Серед учених існують різні думки щодо вирішення цієї проблеми. Деякі з них вважають за необхідне максимізувати рівень фінансової рентабельності поряд з рівнем фінансової стійкості, проте цю позицію важко реалізувати на практиці. Інша група економістів пропонує послідовне використання всіх трьох методів і формування показника структури капіталу з урахуванням їх максимальних

значень, що також є трудомістким процесом і не дає однозначної відповіді [6]. В науковій літературі також висловлюється думка щодо доповнення наведених методів показниками оцінювання кредитоспроможності і платоспроможності, а також левериджу в структурі капіталу [7, 8].

Більш детально сутність, переваги та недоліки даних методів розкрито в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Характеристика методів оптимізації структури джерел фінансування активів підприємства

Методи	Сутність	Переваги	Недоліки
За критерієм максимізації прогнозованої фінансової рентабельності	Базується на розрахунку ефекту фінансового левериджу: компанія зацікавлена в зростанні рентабельності активів і рентабельності власного капіталу	Дозволяє рахувати зростання вартості власного капіталу, визначити фінансову стійкість та ступінь фінансового ризику, використовується для визначення сукупного ризику підприємства	Відсутня можливість визначити співвідношення власного і позичкового капіталу
За критерієм мінімізації вартості капіталу	Заснований на попередній оцінці вартості власного та позичкового капіталу при різних умовах його залучення	Дозволяє вибрати найдешевше співвідношення між джерелами фінансування компанії	У формулі WACC не відображені галузеві і інші види ризиків. Складність при розрахунку WACC полягає в розрахунку ціни одиниці капіталу, одержаного з конкретного джерела фінансування
За критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків	Заснований на диференційованому виборі джерел фінансування складових частин активів компанії, в залежності від власного ставлення засновників та менеджменту до фінансових ризиків	Дозволяє оптимізувати джерела фінансування капіталу компанії, визначити політику фінансування активів, визначити співвідношення між джерелами фінансування капіталу	Застосовується для визначення співвідношення лише між постійними джерелами фінансування (оборотними і необоротними активами), не розкриває співвідношення між власним і позичковим капіталом

Основним недоліком розглянутих методів регулювання структури капіталу є те, що вони враховують обмежену кількість факторів. Сучасна наука не припиняє спроб знайти ефективний метод оптимізації для досягнення

оптимального співвідношення структурних елементів капіталу підприємства, що базується на одночасному виконанні вимог декількох критеріїв оптимізації. Кожен метод оптимізації структури джерел фінансування соціальної допомоги потребує додаткових досліджень та удосконалень, оскільки результати аналізу можуть давати суперечливі дані та мати негативні наслідки.

Оптимальна структура джерел фінансування активів не може бути стабільною, оскільки фінансування є динамічним процесом та вимагає постійного покращення. Алгоритм оптимізації структури джерел фінансування активів підприємства є наступним (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Алгоритм оптимізації джерел фінансування активів підприємства

Таким чином, використовуючи запропоновану схему, можна визначити оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу. Оптимізація джерел фінансування активів залежить від низки факторів і критеріїв. Кожна окрема компанія керується тим критерієм, який вона вважає більш підходящим. Тому поняття оптимальної структури капіталу набуває значного суб'єктивного змісту.

Отже:

- оптимальна структура джерел фінансування активів – це співвідношення використання власних і позикових коштів, що забезпечує ефективну пропорційність між показником фінансової рентабельності (власного капіталу) і коефіцієнтом стійкості підприємства, тобто максимізує його ринкову вартість;

- створення оптимальної структури джерел фінансування активів залежить від певних критеріїв. Ці критерії індивідуальні для кожного суб'єкта господарювання. При створенні конкретної структури капіталу враховуються різні умови, що характеризують операційну та інвестиційну діяльність.

- деякі економісти та менеджери вважають за необхідне максимізувати рівень фінансової рентабельності поряд із рівнем фінансової стійкості, інша група економістів пропонує послідовне використання всіх трьох методів і створення індексу структури капіталу з урахуванням їхніх максимальних значень.

Тому оптимізація джерел фінансування активів є важливим етапом стратегічного аналізу компанії, що полягає у визначенні цього взаємозв'язку між вартістю закладених у компанію коштів, які входять до її складу і приносять прибуток, і вартістю, вкладеною у фонди. . збільшується залежно від доходу за умови досягнення максимальної ефективності діяльності компанії. Ефективно встановлений порядок розрахунку формування оптимальної структури джерел фінансування активів дасть змогу не тільки швидко й оптимально структурувати капітал підприємств, а й прогнозувати зростання рентабельності власного та фінансового капіталу.

3.2. Обґрунтування оптимальної структури джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь»

Оптимізація структури капіталу підприємства може бути проведена за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності шляхом розрахунку ефекту фінансового важеля. Ефект фінансового важеля полягає в тому, що використання позикових коштів збільшує постійні витрати через виплату відсотків за кредитом, що знижує прибуток і рентабельність. Збільшення фінансових витрат на позикові кошти супроводжується підвищенням боргового навантаження та підприємницького ризику.

Фінансовий важіль відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємства, оскільки дозволяє визначити допустимий обсяг позикових коштів і розраховувати відповідні умови кредитування. Оптимізація структури капіталу включає:

1. Розрахунок ефекту фінансового важеля:

- Визначення величини додаткового прибутку, який може бути отриманий за рахунок використання позикових коштів.
- Оцінка впливу позикових коштів на рентабельність власного капіталу.

2. Аналіз співвідношення власного і позикового капіталу:

- Визначення оптимальної пропорції між власним і позиковим капіталом для досягнення максимальної рентабельності при мінімальному ризику.

3. Управління ризиками:

- Оцінка підприємницького ризику, пов'язаного зі збільшенням боргового навантаження.
- Розробка стратегій для мінімізації ризиків, пов'язаних з високим рівнем позикових коштів.

4. Порівняння альтернативних варіантів фінансування:

- Вибір найбільш вигідних джерел фінансування з урахуванням вартості капіталу, умов кредитування, термінів погашення та інших факторів.

5. Оцінка впливу фінансового важеля на фінансову стійкість:

- Аналіз довгострокового впливу використання позикових коштів на загальну фінансову стабільність підприємства.

- Забезпечення балансу між фінансовою рентабельністю та стійкістю.

В результаті оптимізації структури капіталу підприємства можна забезпечити максимізацію фінансової рентабельності при збереженні прийняттого рівня фінансової стійкості та ризиків.

Розрахунок ефекту фінансового левериджу для ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки представлений в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Ефект фінансового левериджу ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 роки

Показники	Період			Відхилення (+,-)	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021-2020 рр.	2022-2021 рр.
1	2	3	4	5	6
Чистий прибуток, тис.грн.	-365420	257633	338614	623053	80981
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	0	0
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82	0	0
Середній розмір капіталу	6110149	5857096	5889058	-253053	31962
у тому числі:				0	0
власного капіталу	2082548	2336100	2673996	253552	337896
позикового капіталу	4027601	3520996	3215062	-506605	-305934
Плече фінансового важеля	1,93	1,51	1,20	-0,42	-0,31
Середньозважена ціна позикового капіталу, П (%)	13	13	9	0	-4
Коефіцієнт валової рентабельності активів, ROA (%)	-5,98	4,40	5,75	10,38	1,35
ROA – П	-18,98	-8,6	-3,25	10,38	5,35
Ефект фінансового левериджу, %	-30,04	-10,65	-3,20	19,39	7,45

Протягом досліджуваного періоду можна спостерігати від’ємний ефект фінансового левериджу. Найгірший показник був у 2020 році. Рівень фінансового левериджу при структурі капіталу з плечем фінансового важеля 1,93 мав від’ємне значення, що свідчить про те, що використання підприємством залучених джерел фінансування дає негативний ефект – зменшується прибутковість власного капіталу. Це пов’язано, зокрема, з високою вартістю позикових ресурсів, коли дохідність підприємства значно менша за середньозважену ціну позикових ресурсів.

Найкращий показник був у 2022 році, коли він становив -3,20%. Така позитивна зміна порівняно з попереднім періодом відбулася завдяки зростанню чистого прибутку підприємства на фоні загального приросту капіталу, що призвело до зростання рентабельності активів. При цьому ставка податку на прибуток залишалася незмінною протягом аналізованого періоду, отже зміни податкового коректора не впливали на зміни ефекту фінансового левериджу.

Для дослідження оптимальної структури джерел фінансування активів підприємства необхідно провести прогноз ефекту фінансового левериджу при зміні частки власних і позикових коштів в структурі капіталу підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Прогноз ефекту фінансового левериджу з урахуванням зміни структури джерел фінансування активів ПрАТ «Оболонь»

Показники	Роки		
	2022 р.	Варіант 1	Варіант 2
1	2	3	4
Середній розмір капіталу	5889058	5889058	5889058
В тому числі:			
власного капіталу	2673996	3533435	4416794
позикового капіталу	3215062	2355623	1472265
Частка власного капіталу %	45,41	60	75

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4
Частка позикового капіталу %	54,59	40	25
Плече фінансового важеля	1,20	0,7	0,3
Чистий прибуток	338614	338614	338614
Середньозважена ціна позикового капіталу, П (%)	9	9	9
Ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом	0,18	0,18	0,18
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82
Коефіцієнт валової рентабельності активів, ROA (%)	5,75	5,75	5,75
ROA – П	-3,25	-3,25	-3,25
Ефект фінансового левериджу, %	-3,20	-1,8	-0,9

Згідно з проведеними розрахунками, можна зробити висновок, що на даний момент підприємство використовує неефективну структуру джерел фінансування активів. Розподіл капіталу підприємства на 60% власних коштів та 40% залучених значно підвищує ефект фінансового важеля. А використання структури 75% власного та 25% залученого – є оптимальним для ПрАТ «Оболонь». Ефект фінансового левериджу в цьому випадку продовжує залишатися відємним, що зумовлено тим, що рентабельність активів є нижчою за середню ставку відсотка за використання зовнішніх джерел фінансування.

Наступним методом є оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації вартості, який базується на зменшенні витрат на капітал і враховує вартість залучення власного та позикового капіталу. Процес оптимізації за допомогою цього методу передбачає попередню оцінку вартості власного та позикового капіталу за різних умов його залучення та здійснення різних розрахунків середньозваженої вартості капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ПрАТ «Миргородський завод мінеральних вод» за 2018-2021 роки представлений в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ПрАТ «Оболонь» за
2020-2022 роки

Показники	Період			Відхилення (+, -)	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021- 2020 рр.	2022- 2021 рр.
Середній розмір капіталу, тис. грн.	6110149	5857096	5889058	-253053	31962
у тому числі:					
Власний капітал, тис. грн.	2082548	2336100	2673996	253552	337896
Позиковий капітал, тис. грн.	4027601	3520996	3215062	-506605	-305934
Структура капіталу:					
Власний капітал, %	34,08	39,88	45,41	5,8	5,53
Позиковий капітал, %	65,92	60,12	54,59	-5,8	-5,53
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-365420	257633	338614	623053	80981
Середня вартість власного капіталу, %	11	13	14	2	1
Середня вартість позикового капіталу, %	13	13	9	0	-4
Ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом	0,18	0,18	0,18	0	0
Середньозважена вартість капіталу, %	10,78	11,59	10,39	0,82	-1,21

Виходячи з результатів таблиці 3.4, можна побачити, що найнижчою є вартість капіталу у 2022 році.

Для дослідження оптимальної структури джерел фінансування активів підприємства необхідно провести прогноз середньозваженої вартості капіталу при зміні частки власних і позикових коштів в структурі капіталу підприємства (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Прогноз середньозваженої вартості джерел фінансування активів з
урахуванням зміни структури капіталу ПрАТ «Оболонь»

Показники	Роки		
	2022 р.	Варіант 1	Варіант 2
Середній розмір капіталу	5889058	5889058	5889058
В тому числі:			
власного капіталу	2673996	3533435	4416794
позикового капіталу	3215062	2355623	1472265
Частка власного капіталу %	45,41	60	75
Частка позикового капіталу %	54,59	40	25
Чистий прибуток	338614	338614	338614
Середня вартість власного капіталу, %	14	14	14
Середня вартість позикового капіталу, %	9	9	9
Ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом	0,18	0,18	0,18
Середньозважена вартість капіталу, %	10,39	11,35	12,35

Отже, при оптимізації структури власного та позикового капіталу до рівня 45% та 55% відповідно середньозважена вартість капіталу є мінімальною – 10,39%. Така структура капіталу дає змогу максимізувати реальну ринкову вартість підприємства. Найбільшою середньозважена вартість є при такій структурі капіталу, коли власний капітал має дуже велику частку в структурі сукупного капіталу порівняно з позиковим.

Останнім є метод оптимізації структури джерел фінансування активів за критерієм фінансових ризиків, що передбачає вибір джерел фінансування різних частин активів підприємства: необоротних активів та оборотних, які у свою чергу поділяються на постійну частину оборотних активів та змінну частину. Більшість учених виокремлюють три підходи до формування оборотного капіталу: агресивний, поміркований і консервативний.

Обрані підходи до формування оборотного капіталу, що відображають різні показники рівня ефективності його використання та ризику, у кінцевому підсумку визначають розмір цього капіталу та його рівень відносно обсягу операційної діяльності.

Консервативний підхід до формування джерел фінансування активів гарантує мінімізацію операційного та фінансового ризику, але негативно впливає на ефективність використання оборотного капіталу – його оборотність і рентабельність. Основними особливостями цього підходу є висока ліквідність підприємств і навіть низька оборотність оборотних коштів та низький рівень рентабельності оборотних коштів.

За помірною підходу джерела фінансування активів обираються та структуруються з урахуванням сучасних економічних умов. Визначення оптимальної структури капіталу потребує урахування рівня ризику, який підприємство може прийняти, і рівня ефективності використання капіталу. Відповідне балансування цих двох аспектів дозволяє досягти прийнятної рівня ліквідності і рентабельності оборотного капіталу. Такий підхід гарантує прийнятний рівень ризику та адекватний рівень ефективності використання фінансових ресурсів. Такий підхід забезпечує прийнятний рівень ліквідності бізнесу та рентабельності оборотного капіталу.

Суть агресивного підходу полягає в мінімізації всіх форм страхових резервів за окремими видами оборотного капіталу. Такий підхід забезпечує високий рівень ефективності використання за умови відсутності збоїв у процесі. Він характеризується високою оборотністю оборотного капіталу та високим рівнем рентабельності за низької ліквідності.

Враховуючи все вище сказане є доцільним проведення дослідження специфіки та особливостей формування джерел фінансування активів на ПрАТ «Оболонь» та встановлення підходу, який використовує керівництво підприємства при формуванні оборотного капіталу (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Підходи до фінансування активів підприємства

Активи підприємства	Агресивний підхід	Активи підприємства	Помірний підхід	Активи підприємства	Консервативний підхід
Змінна частина оборотних активів	КПК	Змінна частина оборотних активів	КПК	Змінна частина оборотних активів	КПК
Постійна частина оборотних активів		Постійна частина оборотних активів		Постійна частина оборотних активів	
Необоротні активи	ДПК + ВК	Необоротні активи		Необоротні активи	

При цьому КПК – короткостроковий позиковий капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; ВК – власний капітал.

Розрахунок фінансування активів ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр. здійснено з використанням аналітичної таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Фінансові показники діяльності ПрАТ «Оболонь» за 2020-2022 рр.

Рік	Показник	Сума	Показник	Сума
1	2	3	4	5
2020	Необоротні активи	5004205,00	Власний капітал	2082548,00
	Постійна частка оборотних активів:	1058409		
	Запаси	719638,00	Догострокові зобов'язання	1297478,00
	Дебіторська заборгованість	338771,00		
	Змінна частка оборотних активів:	30659,00		
	Грошові кошти	16876,00	Короткострокові зобов'язання	2730123,00
	Інші оборотні активи	1060,00		
	Витрати майбутніх періодів	0	Усього джерел фінансування	6110149,00
	Усього активів	6110149,00		

Продовження табл. 3.7

Рік	Показник	Сума	Показник	Сума
2021	Необоротні активи	4693164,00	Власний капітал	2336100,00
	Постійна частка оборотних активів:	1128777,00		
	Запаси	753270,00	Догострокові зобов'язання	867166,00
	Дебіторська заборгованість	375507,00		
	Змінна частка оборотних активів:	35155,00		
	Грошові кошти	16228,00	Короткострокові зобов'язання	2653830,00
	Інші оборотні активи	18927		
	Витрти майбутніх періодів	0		
Усього активів	5857096,00	Усього джерел фінансування	5857096,00	
Рік	Показник	Сума	Показник	Сума
2022	Необоротні активи	4386805,00	Власний капітал	2673996,00
	Постійна частка оборотних активів:	1479222,00		
	Запаси	1015849,00	Догострокові зобов'язання	1020282,00
	Дебіторська заборгованість	463373,00		
	Змінна частка оборотних активів:	23031,00		
	Грошові кошти	17048,00	Короткострокові зобов'язання	2194780,00
	Інші оборотні активи	5983,00		
	Витрти майбутніх періодів	0		
Усього активів	5889058,00	Усього джерел фінансування	5889058,00	

Співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів у фінансовому менеджменті є основою для управління оборотністю та вибору конкретних стратегій і джерел їх фінансування. Результати дослідження за представленими трьома основними підходами дають змогу зробити наступні висновки. У 2020 та 2021 роках ПрАТ «Оболонь» застосовує агресивний підхід у формуванні джерел фінансування активів, оскільки і постійна і змінна частина оборотних активів повністю покриваються короткостроковими зобов'язаннями підприємства. У 2022 році керівництво підприємство дещо змінює тактику і у формуванні джерел фінансування активів прослідковується використання помірної підходу.

Дослідження щодо застосування теоретичних підходів до формування джерел фінансування активів в сучасних умовах діяльності підприємства показало неоднозначні результати. Перші два роки підприємство застосовувало агресивну політику, у 2022 році перейшло на помірну.

Якщо компанія впевнена, що її короткострокові зобов'язання будуть легко пролонговані, то, прийнявши агресивний підхід, вона заощадить багато грошей на витратах за позиками. З іншого боку, коли немає впевненості в тому, що вдасться постійно підтримувати зобов'язання на певному рівні (що характерно для національної економіки), ефективнішим буде помірний або навіть консервативний підхід.

Отже, дослідження напрямів оптимізації джерел фінансування активів підприємства дало змогу зробити такі висновки.

Оптимізація структури джерел фінансування активів є важливим кроком у стратегічному аналізі капіталу, який визначає взаємозв'язок між вартістю, закладеною в активах компанії, і максимальною продуктивністю компанії. У процесі оптимізації структури капіталу необхідно враховувати кінцевий результат діяльності компанії, тобто фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. Оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу визначається для кожного підприємства індивідуально, виходячи з його особливостей.

Оптимальну структуру капіталу для ПрАТ «Оболонь» визначено трьома методами: за ефектом фінансового важеля (максимізацією фінансової ефективності), за критерієм мінімізації вартості капіталу та за критерієм фінансових ризиків, можна дійти висновку, що наразі структура капіталу компанії неефективна. При розподілі капіталу на 60% власних коштів і 40% позикових коштів ефект фінансового важеля істотно зростає, що є позитивним фактором і вказує на можливість підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

При оптимізації структури власного і позикового капіталу на рівні 40% і 60% відповідно середньозважена вартість капіталу мінімальна. Така структура капіталу дає змогу максимізувати реальну ринкову вартість підприємства. Найвища середньозважена вартість припадає на структуру капіталу, в якій власний капітал має дуже велику частку в загальній структурі капіталу порівняно із позиковим капіталом.

Таким чином, необхідно нормалізувати структуру капіталу ПрАТ «Оболонь» шляхом зменшення залучених джерел фінансування активів.

ВИСНОВКИ

Отже, у процесі дослідження визначено економічну сутність джерел фінансування активів підприємства. Встановлено, що вони можуть бути власними та залученими. У залежності від фінансової політики суб'єкта господарювання фінансування активів може здійснюватися виключно власними ресурсами, або переважно залученими ресурсами, або використовуватися змішане фінансування. Вибір моделі фінансування активів, в першу чергу залежить від специфіки діяльності підприємства.

Детально розглянуто позитивні та негативні риси власних і позикових джерел фінансування активів. Аргументовано, що використання виключно власних ресурсів безперечно дозволяє забезпечувати високий рівень фінансової стійкості. Водночас, відсутність залучення додаткових джерел фінансування активів не завжди несе в собі тільки позитивні моменти. Відсутність залучених джерел фінансування активів несе в собі ризики стримування розвитку діяльності суб'єкта господарювання та може негативно вплинути на його конкурентоспроможність та позицію у бізнес-середовищі, а також адаптивність до мінливих ринкових умов та сучасних викликів.

Окреслено порядок вибору оптимальної стратегії побудови структури джерел фінансування активів, яка ґрунтується на наявних методичних підходах, запропонованих вітчизняними ученими.

Доведено, що формування оптимальної структури джерел фінансування активів підприємства неможливе без систематичного їх аналізу. Наведено порядок проведення аналізу ефективності використання джерел фінансування активів підприємства з покроковою інструкцією його здійснення.

Підкреслено, що в сучасних умовах актуальним виступає покращення ефективності аналізу фінансових ресурсів. З цією метою є необхідним розвиток технологій наукового аналізу, що ґрунтуються на методах виявлення, формування та опрацювання інформації про джерела формування активів

підприємства, що дозволить отримати об'єктивну оцінку поточного фінансового становища, виявити можливі тенденції та обґрунтувати наявні резерви підвищення ефективності використання джерел фінансування активів підприємства.

Було проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Оболонь». Проведено аналіз динаміки та структури майна підприємства. У результаті горизонтального та вертикального аналізу активів і пасивів встановлено, що підприємство має важку структуру активів, оскільки їхня частка становить 40-60% за аналізований період.

Вагому частку в оборотних активах складають запаси, що збільшилися на кінець періоду аналізу на 35%, збільшення частки запасів у структурі активів може свідчити про нераціональність обраної економічної політики, а саме про те, що сировина та готова продукція зберігаються на складах, а відтак потребують додаткових витрат на їх утримання. Збільшення частки дебіторської заборгованості в структурі активів може свідчити про надання підприємством товарного кредиту споживачам своєї продукції, що свідчить про фактичну мобілізацію обігових коштів підприємства з виробничого циклу.

Грошові кошти та їхні еквіваленти у 2021 році різко зменшуються в абсолютному та відносному значеннях, а у 2022 році, навпаки, збільшуються.

Показники фінансової стійкості перебувають за межами нормативних значень. Під час аналізу типу фінансової стійкості виявлено, що фінансове становище підприємства характеризується як кризове, що є досить негативним для підприємства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають кредиторської заборгованості та прострочених кредитів, і тому керівництву компанії необхідно вжити заходів зі скорочення товарно-матеріальних запасів і збільшення власного капіталу.

Ліквідність ПрАТ «Оболонь» не є абсолютно ліквідною, оскільки протягом 2020-2022 рр. це свідчить про негативні явища в поточній платоспроможності підприємства. У компанії недостатньо коштів для покриття найбільш невідкладних зобов'язань. Керівництву підприємства слід

вжити заходів щодо оптимізації активів, зокрема збільшення грошових коштів, які займають найменшу частку оборотних активів і є доволі малими в абсолютних значеннях, а отже, не забезпечують абсолютної ліквідності, та поточних зобов'язань, що зростають щороку, й тим самим скорочувати всі види ліквідності.

Після аналізу платоспроможності компанії за 2020-2022 роки коефіцієнти показують негативну динаміку, що пов'язано з тим, що темпи зростання чистих активів випереджають темпи зростання чистих оборотних активів. Для подальшого підвищення своєї платоспроможності компанія може зробити кроки з продажу частини необоротних активів або залучити кредити для поповнення оборотних активів.

Отже, пошук резервів, які можна використати для поліпшення фінансового становища компанії, відбувається шляхом ретельного аналізу всіх складових її діяльності. Для поліпшення фінансового стану ПрАТ «Оболонь» необхідно реалізувати низку заходів. Першим кроком у поліпшенні фінансового стану є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, що забезпечує мінімальний фінансовий ризик за максимальної прибутковості власного капіталу.

Отже, дослідження напрямів оптимізації джерел фінансування активів підприємства дало змогу зробити такі висновки.

Оптимізація структури джерел фінансування активів є важливим кроком у стратегічному аналізі капіталу, який визначає взаємозв'язок між вартістю, закладеною в активах компанії, і максимальною продуктивністю компанії. У процесі оптимізації структури капіталу необхідно враховувати кінцевий результат діяльності компанії, тобто фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. Оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу визначається для кожного підприємства індивідуально, виходячи з його особливостей.

Оптимальну структуру капіталу для ПрАТ «Оболонь» визначено трьома методами: за ефектом фінансового важеля (максимізацією фінансової

ефективності), за критерієм мінімізації вартості капіталу та за критерієм фінансових ризиків, можна дійти висновку, що наразі структура капіталу компанії неефективна. При розподілі капіталу на 60% власних коштів і 40% позикових коштів ефект фінансового важеля істотно зростає, що є позитивним фактором і вказує на можливість підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

При оптимізації структури власного і позикового капіталу на рівні 40% і 60% відповідно середньозважена вартість капіталу мінімальна. Така структура капіталу дає змогу максимізувати реальну ринкову вартість підприємства. Найвища середньозважена вартість припадає на структуру капіталу, в якій власний капітал має дуже велику частку в загальній структурі капіталу порівняно із позиковим капіталом.

Таким чином, необхідно нормалізувати структуру капіталу ПрАТ «Оболонь» шляхом зменшення залучених джерел фінансування активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996 XIV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992 р. № 2343 XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73, зі змінами та доповненнями від 08 лютого 2014 р. № 48. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 628. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. № 137, зі змінами та доповненнями від 09 грудня 2011 р. № 1591. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, зі змінами та доповненнями від 27 червня 2013 р. № 627. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал». URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Александрова М. М., Виговська Н. Г., Кірейцев Г. Г., Петрук О. М., Маслова С. О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. всіх форм навч. 2. вид., перероб. та доп. К. : ЦУЛ, 2002. 268 с.

11. Бандурка О. М., Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства: Підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за освітньо-проф. програмою спеціаліста зі спец. «Фінанси», «Банківська справа», «Облік і аудит». 2. вид., перероб. і доп. К. : Либідь, 2005. 384 с.
12. Барнич Ю. О. Бізнес-план виробничої підприємницької діяльності: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К. : ВАТ «УкрНДІСВД», 2002. 120 с.
13. Біла О. Г., Галик Л. М., Дрівко М. М. Фінанси організацій і підприємств: Навч. -метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни студ. спец. 6. 050104 «Фінанси», 6. 050105 «Банківська справа», 6. 050106 «Облік і аудит». Центральна спілка споживчих товариств України; Львівська комерційна академія. Л. : Видавництво ЛКА, 2002. 112 с.
14. Бутинець Ф. Ф., Мних Є. В., Олійник О. В. Економічний аналіз: Практикум: Навчальний посіб. для студ. спец. 7. 050106 «Облік і аудит», 7. 050201 «Менеджмент організацій». Житомир : ТОВ «Рута», 2000. 416 с.
15. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А., Петряєв О. О. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19(2). С. 122-129. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19(2)_20)
16. Бутинець Ф. Ф. та ін. Інформаційні системи бухгалтерського обліку. Підручник студентів вищих навчальних закладів спеціальності „Облік і аудит”. Житомир : ПП „Рута”, 2002. 544 с.
17. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту. К. : Вища школа, 1994. 364 с.
18. Бондаренко Н. О., Понікаров В. Д., Попова С. М. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності: Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 300 с.
19. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7. 050201 «Менеджмент організацій» та 7. 050107 «Економіка підприємства». За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖПТ, 2000. 672 с.
20. Белуха Н. Т. Аудит: Підручник. К. : «Знання», КОО, 2000. 769 с.
21. Брігхем Е. Ф. Основи фінансового менеджменту. Київ, 1997.

22. Glushko, A.D. Directions of Efficiency of State Regulatory Policy in Ukrain. *World Applied Sciences Journal*. Pakistan: International Digital Organization for Scientific Information, 27 (4), 2013, pp. 448-453.
23. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. Практичний посібник. К. : Лібра, 2001. 840 с.
24. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. К. : ТОВ «Автоінтерсервіс», 2001. 544 с.
25. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку. К. : Видавництво „А. С. К. ”, 2004. 247с.
26. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. Львів: Львівський банківський інститут НБУ, 2003. 494 с.
27. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. К. : Т-во «Знання», НОО, 2001. 402 с.
28. Завгородній В. П., Савченко В. Я. Бухгалтерський облік, контроль і аудит в умовах ринку. К.: ДІ-КСІ, 1997. 832 с.
29. Івахненков С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2004. 348 с.
30. Yanko, A. S., Glushko, A. D. (2019). Optimal reservation of data in the system of residual classes in the direction of ensuring information security of the national economy. *Economics and Region*, 4(75), 20–28.
31. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.05.0106 «Облік і аудит» Ф. Ф. Бутинець, С. В. Івахненков, Т. В. Давидюк, Т. В. Шахрайчук. 2-е вид., перероб. і доп. Житомир : ПП «Рута», 2002. 544 с.
32. Коблянська О. І. Фінансовий облік: Навч. посіб. К. : Знання, 2004 473 с.

33. Кондраков Н. П. Бухгалтерський облік. К., 1998. 274 с.
34. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. 460 с.
35. Кругляк Б. С. Бухгалтерський облік на підприємствах. Х., 2006. 479 с.
36. Кругляк Б. С. Бухгалтерський облік на підприємствах. Навчальний посібник. Хмельницький, 2006. 631 с.
37. Кулаковська Л. П., Шча Ю. В., Організація і методика аудиту: Навч. посіб. 3-є вид. К. : Каравела, 2006. 560 с.
38. Кулаковська Л. П. Аудит: Навчальний посібник. К. : С-ПРОД, 2000. 320 с.
39. Лень В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 576 с.
40. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Навчальний посібник. Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2004. 528 с.
41. Петренко Н. І. Місце та роль аналізу стану пасивів в системі аналізу фінансового стану підприємства. *Вісник ЖДТУ*. № 1 (51). С. 121–127
42. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті. Навчальний посібник для студентів спец. 7. 050106 «Облік і аудит». / За ред. д. е. н., проф. Ф. Ф. Бутинця, к. е. н., доц. М. М. Шигун. Житомир: ЖДТУ, 2004. 352 с.
43. Мельник О.М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень. Сучасні проблеми економіки і менеджменту: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10–12 листопада 2011 р.). Львів, 2011.
44. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. К. : КНЕУ, 2000. 186 с.
45. Глушко А. Д. Деретуляція бізнес-середовища в Україні в умовах воєнного стану. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Полтава, 29 вересня 2022

р.). Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2022. С. 24-27.

46. Угляренко О. М. Формування фінансових ресурсів підприємств (на прикладі підприємств спиртової галузі України) / канд. екон. наук О. М. Угляренко ; КНЕУ К., 2005.

47. Степаненко Д. А. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства: Навч. пособ. ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

48. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України К: «А. С. К.», 2000. 546 с.

49. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік К: Видавничий центр «Академія», 2002. 537с.

50. Хом'як Р. Л., Лемішовський В. І. Бухгалтерський облік в Україні Л: „Інтелект-Захід”, 2005. 267с.

51. Фінанси підприємств. Підручник. За ред. А. М. Поддєрьогіна. К. : КНЕУ, 1998. 412 с.

52. Глушко А. Д., Філіп М. Ф. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання*. Миколаїв, МНУ. 2018. № 23. URL : <http://global-national.in.ua/issue-23-2018>

53. Хрущ Н.А., Доценко В.В. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 3. Т. 3. С. 274–277.

54. Демко І.І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 38. С. 116–123. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2014_38_14.

55. Бердар М.М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2010. Вип. 21. С. 272–279.

56. Угляренко О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств (на прикладі підприємств спиртової галузі України): дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01; Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005.

57. Петренко Н.І. Місце та роль аналізу стану пасивів в системі аналізу фінансового стану підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз»*. 2012. № 2(23). С. 276–289

58. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А., Петряєв О. О. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19(2). С. 122–129. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19(2)_20).

59. Глушко А.Д., Пиріг Я.М. Оптимізація заборгованості підприємства критичної інфраструктури в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 1 (314). С. 47–54.

60. Шевченко В. О. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств. *Європейські перспективи*. 2014. № 5. С. 126–133. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_5_24.

ДОДАТКИ

Додаток А

Порядок реалізації захисної функції власного капіталу

